

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

Pěstounská péče v Jihočeském kraji v letech 2003 a 2008

Autor: Libuše Šimonová
Vedoucí práce: PhDr. Blažena Papáčková
Studijní program: Sociální pedagogika
Datum odevzdání: 31. března 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Pěstounská péče v Jihočeském kraji v letech 2003 a 2008“ vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích: 31. března 2010

Podpis studenta.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Blaženě Papáčkové za odborné vedení, podnětné připomínky a trpělivost, s jakou se mi věnovala při vypracovávání mé bakalářské práce.

Anotace

Klíčová slova

náhradní rodinná péče

náhradní rodina

náhradní rodiče

zprostředkování

pěstouni

pěstounské dítě

Práce přibližuje problematiku náhradní rodinné péče se zaměřením především na pěstounskou péči.

První kapitola obsahuje stručné přiblížení osvojení tzv. adopce pro možnost porovnání a pochopení rozdílu mezi těmito formami náhradní rodinné péče. Následuje kapitola, která pěstounskou péči přibližuje z pohledu historie a legislativy. Dále nás práce seznamuje se všemi zúčastněnými subjekty - adresáty pěstounské péče, žadateli o pěstounskou péči a orgány činnými v procesu zprostředkování pěstounské péče – seznamuje nás s postupem v procesu zprostředkování PP.

Zaměření praktické části práce se týká zjištění, jaká je situace v oblasti pěstounské péče v Jihočeském kraji. V návaznosti na stanovené cíle bylo pro praktickou část této práce provedeno šetření pomocí sekundární analýzy dat ze záznamů primární dokumentace dětí umístěných do pěstounské péče v Jihočeském kraji v letech 2003 a 2008 a ze základní dokumentace žadatelů o zprostředkování pěstounské péče ve stejných ročnících, kteří děti do pěstounské péče skutečně přijali.

V závěru práce jsou data z šetření vyhodnocena – a jejich výsledky vyjádřeny pomocí tabulek a grafů. Porovnání výsledků se ve sledovaných letech je zdrojem odpovědí na předem stanovené výzkumné otázky.

Abstract

Key terms:

Alternative family care

Alternative family

Alternative parents

Mediation

Foster carers

Foster child

This paper deals with alternative family care with the main focus being on foster care.

The first chapter contains a brief introduction of adoption in order to compare and comprehend the differences between these two forms of alternative family care. The second chapter describes foster care from a historical and legal point of view. After this, we are introduced to all concerned parties - the foster care recipients, the foster care applicants and the authorities involved in the process - we are acquainted with the procedure of foster care mediation.

In relation to the set goals, an investigation was carried out for the practical part of the project, whereby secondary analysis of data was carried out using primary documentation of children placed into foster care and foster care applicants in 2003 and 2008. In this instance, the applicants were already foster carers.

The conclusion includes an evaluation of the data with the results detailed in tables and graphs. Finally, the time periods in question are compared in order to gain answers to the set research questions.

Obsah:

Obsah:	6
Úvod	8
1 Náhradní rodinná péče	10
1.1 Osvojení tzv. adopce	10
1.2 Pěstounská péče	12
2 Pěstounská péče	13
2.1 Historie pěstounské péče	13
2.2 Pěstounská péče v současné době	15
2.3 Účel pěstounské péče	16
2.4 Podoby pěstounské péče	18
2.4.1 Individuální pěstounská péče	18
2.4.2 Skupinová pěstounská péče	18
2.4.3 Nové podoby pěstounské péče	19
3 Adresáti pěstounské péče	21
3.1 Základní psychické potřeby	22
3.2 Deprivace a subdeprivace	23
4 Žadatelé – pěstouni	28
4.1 Podání žádosti	28
4.2 Odborné posuzování	29
4.3 Příprava pěstounů	30
4.4 Zprostředkování pěstounské péče	31
4.5 Dávky pěstounské péče	33
4.6 Kontrola pěstounské péče	34
4.7 Zánik pěstounské péče	34
5 Cíle práce a výzkumné otázky	35
5.1 Cíle práce	35
5.2 Výzkumné otázky	35
6 Metodika	36
6.1 Použité metody a techniky výzkumu	36
6.2 Charakteristika výzkumných souborů	37
7 Výsledky	38
7.1 Výzkumný soubor I	38
7.1.1 Počet umístěných dětí do PP	38
7.1.2 Počet sourozeneckých skupin	38
7.1.3 Zdravotní stav dětí umístěných do PP	39
7.1.4 Etnická příslušnost dětí	40
7.1.5 Věk dětí	41
7.1.6 Délka pobytu dětí v ústavní péči	42
7.1.7 Přehled PP rodin, PP dětí a sour. skupin	42
7.1.8 Důvody k umístění do ústavní péče	43
7.2 Výzkumný soubor II	43
7.2.1 Motivace pěstounských rodičů	44
7.2.2 Věk pěstounských matek	44
7.2.3 Věk pěstounských otců	45
7.2.4 Dosažené vzdělání pěstounských rodičů	46
7.2.5 Rodinný stav pěstounů	47
7.2.6 Děti v rodině před přijetím dítěte do PP	48
8 Diskuse	49

9 Závěr.....	52
10 Seznam použitých zdrojů.....	54
11 Seznam příloh.....	56

Úvod

Pro optimální, šťastný a zdravý život a tedy i vývoj dětí je nejvhodnější, pokud žijí ve své úplné biologické rodině.

Měli bychom si však uvědomit, že někdy nastává situace, kdy tato zdánlivě samozřejmá péče není poskytnuta. Kdy se biologická rodina o své děti nemůže, nechce nebo neumí postarat.

Většina dětí v České republice vyrůstá ve své vlastní milující a pečující rodině, avšak na druhé straně si Česká republika drží prvenství v Evropě v počtu dětí umístěných v ústavech ve věku od narození do tří let. Celkově u nás žije ve všech typech ústavních zařízení zhruba dvacet tisíc dětí.

Nepříznivé účinky ústavní výchovy s následky psychické deprivace popisuje odborná literatura již šedesát let. Tedy není to problém nové doby.

Často v médiích slyšíme, že děti jsou naše budoucnost. Budoucnosti předchází přítomnost a to je ten správný čas, ve kterém je nutné i těm dětem, které se ocitají samy a opuštěny, zajistit prostředí umožňující všestranné uspokojení jejich potřeb, milující a harmonickou péči v rodině.

Na jedné straně tu máme opuštěné děti a na straně druhé stojí dospělí lidé toužící po vlastních dětech, které mít nemohou. Existují také lidé, kteří již vlastní potomky mají a zároveň cítí potřebu opuštěným dětem tolik potřebnou péči poskytnout. A zde svou roli hraje stát s institutem náhradní rodinné péče.

Náhradní rodinná péče obsahuje několik způsobů, jak výše zmíněným dětem zajistit péči, která umožňuje co možná nejlepší upokojení potřeb dítěte a která se co nejvíce přibližuje životu v rodině. Zájemem mé práce se stal právě jeden z těchto způsobů a to pěstounská péče.

Pěstounská péče společně s osvojením či svěřením dítěte do výchovy osoby jiné než rodiče, představuje v českém právním řádu jeden z institutů náhradní rodinné výchovy. Tato forma péče zajišťuje dětem vyrůstat v prostředí, které se co nejvíce přibližuje normální zdravé rodině a tím odvracet následky psychické deprivace. Je indikovaná u dětí, které nemohou být v péči biologických rodičů a zároveň nemohou být ani svěřeny do osvojení. Vyhledávání zájemců o pěstounskou péči je vysoce aktuální a potřebný úkol. Čím více bude vhodných pěstounů, tím více dětí může opustit ústavní zařízení. Jaká je situace v praxi? Dochází v oblasti pěstounské péče k proměnám v čase? Jaká je situace v oblasti

pěstounské péče v Jihočeském kraji? Ve své práci chci přiblížit problematiku NRP, se zaměřením především na pěstounskou péči a nalezení odpovědí na výše vyslovené otázky.

Při zpracování jsem získávala přehled a informace studiem odborné literatury a zároveň konzultacemi s odborníky OSPOD – NRP. Data pro výzkum byla získána studiem primární dokumentace dětí umístěných do pěstounské péče a to v letech 2003 a 2008 a také pěstounů, kterým v těchto ročnících byly děti do pěstounské péče svěřeny. Spisová dokumentace mi pro účely práce byla poskytnuta na pracovišti NRP Krajského úřadu Jihočeského kraje, oddělení sociálně právní ochrany dětí.

Teoretická část je dělena na čtyři kapitoly. Pro seznámení s rozdíly mezi typy NRP přibližuji v první kapitole osvojení tzv. adopci. Druhá kapitola přibližuje pěstounskou péči (historii, legislativu, formy a typy). Třetí kapitola je zaměřena na děti, kterým je pěstounská péče indikována a čtvrtá je věnována žadatelům o pěstounskou péči (požadavky na žadatele, peněžité dávky) a celému procesu zprostředkování PP.

Praktická část je věnována výsledkům výzkumného šetření a jejich vyhodnocení. Získané výsledky jsou diskutovány v širších vzájemných souvislostech v samostatné kapitole.

1 Náhradní rodinná péče

„Náhradní rodinná péče (dále jen NRP) je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se co nejvíce podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás zejména adopce (osvojení) a pěstounská péče.“
(1)

Náhradní rodinnou péčí stát řeší situaci dětí, které nemohou vyrůstat v biologické rodině. Kdy se biologičtí rodiče nechtějí, neumějí nebo nemohou o dítě starat. Zásadním smyslem NRP je uspokojování všech základních životních potřeb dítěte, a to psychických, tělesných, materiálních, ve stálém a harmonickém prostředí. (9)

Cílem NRP je odstraňování negativních aspektů výchovy mimo rodinu (ústavní výchovy). Zejména jde o nemožnost navázání hlubokého citového vztahu k jedné (mateřské) osobě, časté střídání ústavních zařízení a nedostatek podnětů pro harmonický vývoj osobnosti dítěte. (9)

Celkový počet dětí v ústavní péči se podle informací psychologů, která působí na pracovišti náhradní rodinné péče od začátku 90. let nemění a zůstává stejný. Podle Ministerstva práce a sociálních věcí je v ústavní péči 20 tisíc dětí, z toho přes 10 tisíc je umístěno v ústavech sociální péče, 7,5 tisíce dětí ve školských zařízeních, jako jsou dětské domovy, dětské výchovné a diagnostické ústavy a téměř 2,5 tisíce dětí je ve zdravotnických zařízeních - kojeneckých ústavech, dětských centrech a dětských domovech pro děti do tří let.

1.1 Osvojení tzv. adopce

Nejčastěji jsou do osvojení umisťovány děti, u kterých je předpokládán méně problémový zdravotní a psychomotorický vývoj. A děti, které je možné předat do náhradní rodinné péče především v raném věku. V případě, že je vyřešen jejich právní vztah s původní rodinou. (22)

Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci za vlastní opuštěné dítě a mají k němu stejná práva a povinnosti, jako by byli jeho rodiči. Osvojením vzniká mezi osvojitelem a dítětem vztah jako mezi biologickými rodiči a vlastními dětmi. Vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou osvojením zaniká. (22)

Dítě získává příjmení nových rodičů. Mezi dítětem a příbuznými

osvojitelů vzniká vztah příbuzenský. Osvojeno může být pouze dítě nezletilé, přičemž musí být mezi osvojitelem a osvojenecem přiměřený věkový rozdíl. (19)

Druhy:

- **Osvojení** nazývané také jako prosté, obvyčejné, zrušitelné či I. stupně. Toto osvojení lze z důležitých důvodů soudem zrušit. Návrh na zrušení může podat jak osvojenec, tak osvojitel.
- **Osvojení nezrušitelné** (též se setkáváme s označením osvojení II. stupně) - takto lze osvojit dítě starší jednoho roku a toto osvojení nelze zrušit. Trvá tedy i tehdy, když se např. později ukáže, že dítě trpí nějakou vývojovou poruchou nebo že chování dítěte je zcela v rozporu s představami nových rodičů či v rozporu se zákonem apod. Přitom platí, že osvojení prosté může být změněno v osvojení nezrušitelné, nikoliv však naopak.

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Před rozhodnutím soudu musí uplynout nejméně tři měsíce, po tuto dobu budoucí rodič na své náklady pečuje o dítě. Tomuto se říká „předadopční péče“ a rozhoduje o ní obecní úřad obce z rozšířenou působností.

Po pravomocném rozhodnutí soudu o osvojení matrika automaticky změní koncovku rodného čísla dítěte. Toto platí pro oba typy osvojení od 3. 7. 2006.

Od 3. 7. 2006 u obou typů osvojení platí, že osvojitelé jsou na základě rozhodnutí soudu zapsáni v rodném listě dítěte!

Pokud osvojitelé chtějí změnit jméno dítěte, lze tak učinit souhlasným prohlášením před matrikou. (19)

Osvojení je právně zakotveno v § 63 - § 73 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o rodině) a osvojení nezrušitelné v § 74 - § 77 zákona o rodině.

- **Osvojení dětí do ciziny a z ciziny**, tj. mezinárodní osvojení je řešením v případě, že se pro dítě nedaří najít náhradní rodinu v zemi původu.

Mezinárodní osvojení je upraveno Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, kterou vypracovala a přijala Haagská konference mezinárodního práva soukromého 29.5.1993. V České republice vstoupila tato úmluva v platnost 1. 6. 2000 a spolu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, umožňuje osvojení dětí do ciziny a z ciziny. (11)

Cílem této Úmluvy je

- a) vytvořit záruky toho, aby se mezinárodní osvojení uskutečňovala v nejlepším zájmu dítěte a respektovala jeho základní práva uznávaná mezinárodním právem;
- b) vytvořit systém spolupráce mezi smluvními státy zajišťující, aby byly tyto záruky respektovány, a tak se předcházelo únosům, prodeji a obchodování s dětmi;
- c) zabezpečit ve smluvních státech uznávání osvojení uskutečněných v souladu s Úmluvou. (12)

1.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče je další formou náhradní rodinné péče. Téma pěstounské péče bude podrobněji popsáno v následující samostatné kapitole, neboť je ústředním tématem mé práce.

2 Pěstounská péče

Pěstounská péče (dále jen PP) je v literatuře vymezena jako „*zvláštní forma státem řízené a kontrolované náhradní rodinné výchovy v rodině nebo prostředí rodinu připomínajícím, zabezpečovaná též z jeho strany hmotnou podporou.*“ (5)

Pouze na základě soudního rozhodnutí může být svěřeno dítě do pěstounské péče. Po tomto svěření není vyloučen původní styk s biologickými rodiči. Hlavním rozdílem oproti osvojení je skutečnost, že nedochází k příbuzenskému začlenění dítěte do rodiny pěstouna. Naopak – vazby dítěte k jeho biologické rodině zůstávají zachovány a musí být podporovány. Rodiče dítěte mají i nadále rodičovskou zodpovědnost, vyživovací povinnost k dítěti. Biologičtí rodiče mají, jak už bylo zmíněno, právo na styk s dítětem, i když se na toto názory velmi různí. Také by měly být zachovány vazby s ostatními příbuznými, jako jsou např. sourozenci, prarodiče. Zůstává zachováno právo dědické. (5)

Dítě může být svěřeno jednotlivci či manželskému páru, který o pěstounskou péči zažádá. Pěstoun má právo rozhodovat pouze o běžných záležitostech dítěte. Bez souhlasu zákonného zástupce se pěstouni neobejdou v případě zásadních rozhodnutí a meznících života dítěte (tato rozhodnutí jsou například lékařský zákrok, volba povolání, druh studia, vydání dokladů nebo vycestování do ciziny), pokud nejsou tyto zbaveni rodičovských práv. (12)

Hlavním účelem, a lze říci cílem, pěstounské péče je zajistit dítěti osobní péči, která je obdobná péči v rodině. Je poskytována dětem, které nemohou dlouhodobě vyrůstat v prostředí rodiny tvořené jejich vlastními biologickými rodiči. Také v případě, kdy ústavní péče ohrožuje či narušuje jejich vývoj. Je určena dětem, které nemohou být svěřeny do osvojení z důvodu právních, zdravotních, sociálních, psychologických. (9)

2.1 Historie pěstounské péče

Za předchůdce pěstounské péče je považována instituce placených kojných. S institucí kojných se setkáváme již od starověku. Objevuje se jak řeckých městských státech, tak i v Římě. Kojné se shromažďovaly pod sloupem nazývaným Columma Lactaria. Zde nabízely své služby manželkám patriciů. (9)

Chůvy a kojné také běžně sloužily na evropských panovnických dvorech.

V době renesance děti z městských rodin byly dávány na výchovu na dva roky najaté kojné na venkov. Pak se dítě zase vracelo domů. Pokud však přežilo.

I poté, co byly hromadně zřizovány nalezince (osvícenství, koncem 18. století), placené kojné a chůvy existují. Tyto dostávají úřední název pěstounky. Děti z nalezince odchází k pěstounce na venkov. Tam zůstávají šest let. Po uplynutí této doby se vrací zpět do ústavu a odtud putují do své domovské obce a zde se ho ujímá komunita, nebo se vrací zpět do své biologické rodiny. (9)

Někdy o dítě pečuje některá rodina nebo je dítě odkázáno na milosrdenství cizích lidí. Shání obživu, jak se dá. Dítě mohlo také zůstat u pěstounky v případě, že se o něho chtěla nadále starat, ale už jenom na své náklady. (9)

Matějček a Bubleová zmiňují, že podmínky, které dítě u kojných a později u placených pěstunek mělo, nebyly vždy dobré a dítě velmi strádalo a to jak psychicky tak materiálně. Je nutno předpokládat, že prostředí v domácnosti kojné vytvářelo daleko větší nebezpečí zanedbanosti a psychické deprivace, než by tomu bylo v prostředí vlastních zámožných rodičů. Přejít z jednoho prostředí do druhého po dvou nebo i více letech byl pro většinu těchto dětí záležitostí traumatizující. Po tak dlouhém odloučení i ze strany vlastních rodičů docházelo k odcizení a nedostatečnému citovému zpětnému přijetí dítěte. (9)

Když se zamyslíme nad pověrou, že dítě s mlékem kojné přijímá i její povahu, můžeme považovat předchozí hodnocení za vysvětlující racionální podklad. V chování lidí, kteří byli takto v dětství odchováni se často projeví následky deprivace, frustrace a psychických traumat. Jejich okolí si proto našlo jednoduché, přímočaré vysvětlení v podobě zmiňované pověry. (9)

V době první republiky opuštěné děti nebo děti, kterým rodina nezajistila podmínky k řádnému vývoji, pobývaly krátkou dobu v ústavní péči. Kapacita těchto zařízení nepřesahovala 20 míst. Byl tím zachován určitý rodinný ráz. Pokud to bylo možné, dítě se vracelo do své biologické rodiny. V opačném případě se pro ně hledaly vhodné adoptivní nebo pěstounské rodiny. Pokud ani to nebylo možné, teprve potom přecházely do ústavu pro starší děti nebo do zařízení pro „mládež úchylnou“ (tak se oficiálně označovaly děti, které vyžadovaly zvláštní výukovou a výchovnou péči). (9)

Pěstounská péče se tehdy dělila na čtyři typy:

1. Pěstounská péče řízená a kontrolovaná nalezincem:

Dítě bylo z nalezince nebo sirotčince umisťováno do pěstounské péče nejčastěji manželům. Na tyto dohlížel nalezinec. Dítě zde zůstávalo do určitého věku (v pražském nalezinci to bylo do deseti let, později do šestnácti let). Poté se dítě do ústavu vracelo.

2. Pěstounská péče řízená a kontrolovaná Okresními péčemi o mládež:

Pěstounskou péči zprostředkovávala Okresní péče o mládež. Úkolem jejich pracovníků bylo vyhledávat vhodné pěstouny. Pěstouni pečovali o děti zdarma, ale také za plat.

3. Pěstounská péče v koloniích:

Tato myšlenka vznikla na Moravě. Rychle se rozšířila i do Čech. Kolonie pěstounských rodin se zakládali tam, kde sociální pracovníci vyhledali určitý počet vhodných rodin, kterým mohli děti svěřit. Díky tomu, že rodiny žily v koloniích v takové blízkosti, bylo snadnější je kontrolovat a pomáhat v péči o svěřené děti.

4. Pěstounská péče soukromá:

Děti byly svěřeny do pěstounské péče na základě dohody mezi biologickými rodiči a pěstouny, za absence soudního rozhodnutí. Později se tento způsob péče změnil ve svěřování dětí prarodičům nebo jiným příbuzným. Tento typ pěstounské péče jako jediný přetrval z doby první republiky až do sedmdesátých let.

Po druhé světové válce, zvláště po roce 1948 došlo k podstatným změnám. Zařízení, do té doby nazývaná nalezince, byla přejmenována na „ústavy péče o dítě“. Zrušeny byly nejen Okresní komise péče o mládež, ale také jejich Zemské ústředí. Celý propracovaný systém péče o ohrožené děti byl zlikvidován.

Ukončena byla také činnost všech dobročinných sdružení. V roce 1950 byla pěstounská péče zrušena ve všech formách, kromě příbuzenské. K obnově došlo až po dlouhých 23 letech. (9)

2.2 Pěstounská péče v současné době

Právní úpravu pěstounské péče najdeme v zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí a jeho novelizaci ze 14. března 2006, který vstoupil v

platnost 1. června 2006. Dále potom v zákoně č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o sociálně právní ochraně dětí upravuje především povinnosti orgánu, které vykonávají sociálně právní ochranu dětí.

Podle zákona o rodině 94/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů může soud svěřit dítě do pěstounské péče fyzické osobě (pěstounovi), jestliže to vyžaduje zájem dítěte a pěstoun poskytuje dostatečnou záruku řádné výchovy dítěte. Dítě může být svěřeno také do pěstounské péče manželům. Dříve než soud svěří dítě do pěstounské péče, je jeho povinností přezkoumat, zda pěstoun má předpoklady ke zvládnutí takové péče o dítě. V kladném případě soud může dítě svěřit do péče budoucích pěstounů ještě před vydáním rozhodnutí o svěření do pěstounské péče. Zrušit výkon pěstounské péče může zase jenom soud a pouze z důležitých důvodů. Požádá-li o zrušení pěstoun, soud tak vždy učiní. (17)

Soud je také povinen nejméně jednou za tři měsíce přezkoumat, zda trvají důvody pro svěření dítěte do pěstounské péče. K tomuto posouzení si soud vyžádá zprávy orgánů OSPOD (Oddělení sociálně-právní ochrany dětí).

Pěstoun je povinen o dítě osobně pečovat. Dítě je také povinno pomáhat v domácnosti pěstouna (samozřejmě podle fyzické a rozumové vyspělosti). Má-li dítě vlastní příjem (např. sirotčí důchod), je povinno také přispívat na úhradu společných potřeb v rodině. (16)

Dále pěstounskou péči upravuje zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Stát pěstouny podporuje dávkami pěstounské péče. Těmi je příspěvek na úhradu potřeb dítěte, příspěvek při převzetí dítěte, odměna pěstouna a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. (15)

2.3 Účel pěstounské péče

Do pěstounské péče jsou nejčastěji umisťovány především děti sociálně osiřelé, které potřebují nejen trvalou individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Jedná se především o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, sourozenecké skupiny nebo děti jiného etnika. Patří sem i skupina dětí, u kterých brání jejich svěření do osvojení překážky právní, především nesouhlas rodičů. (22)

Hlavním účelem pěstounské péče je zajištění výchovy dítěte v rodinném

prostředí, pokud nemohou vyrůstat s vlastními rodiči a uplatňuje se dále u dětí, které nelze z různých důvodů, např. právních, zdravotních, sociálních, psychologických, osvojit. (9)

Je nepochybné, že dítě má právo vyrůstat společně se svými biologickými rodiči. V souladu s právem dítěte vyrůstat ve vlastní rodině Úmluva o právech dítěte stanoví, že dítě nemůže být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže toto oddělení je v zájmu dítěte, což musí příslušné úřady konstatovat v příslušném řízení soudním rozhodnutím a v souladu s platným právem. (8)

V souvislosti s náhradní rodinnou výchovou je nutné zmínit tzv. *„Participační právo dítěte, kterým se rozumí možnost slyšení v každém soudním nebo správním řízení, které se jej týká. Z toho vyplývá, že při svěřování dítěte do pěstounské rodiny by měl být brán ohled také na názor a přání tohoto dítěte, pokud je vzhledem ke svému věku a schopno tuto situaci posoudit.“* (8)

V neposlední řadě přiznává Úmluva dítěti v situaci, kdy je odděleno od svých rodičů, právo udržovat s nimi pravidelné osobní kontakty, s výhradou toho, že by udržování těchto kontaktů bylo v rozporu se zájmy dítěte. (8)

Mezi úkoly státu patří dle čl. 18 Úmluvy podporovat rodiny a poskytovat jim potřebnou pomoc tak, aby nedocházelo k umisťování dětí do ústavní péče z nedostatku odpovídajících služeb a podpory. (13)

Co se týká ústavní výchovy jako takové, není možno se jí v určitých případech vyhnout. V mnohých případech neexistuje totiž jiná možnost umístění dětí, pro které se přes veškeré úsilí nepodaří najít žádnou náhradní rodinu, popř. pokud pro toto dítě není náhradní rodinná výchova vhodná.

Při upřednostňování pěstounské péče před péčí ústavní stojí na prvním místě samozřejmě zájem dítěte, nicméně stát by se měl snažit o to, aby se zvýšil počet dětí v pěstounské péči na úkor péče ústavní i ve vlastním zájmu. Péče o děti v pěstounské rodině totiž vychází výrazně levněji než péče o děti v ústavu. V domově se navíc dítě nenaučí základní návyky a vzorce chování, které jsou v rodině obvyklé, a proto brány domova opouští naprosto bezradné a nepřipravené, neboť v normálním životě není nikdo, kdo by se o něj "postaral" a poradil, tak jako tomu bylo v domově. (9)

2.4 Podoby pěstounské péče

Pěstounskou péči můžeme dělit na několik typů, a podle různých hledisek. Takovým hlediskem může být například to, zda je pěstounská péče realizována v běžném rodinném prostředí nebo v nějakém zařízení zřízeném pro výkon pěstounské péče nebo zařízení pro velké pěstounské rodiny.

2.4.1 Individuální pěstounská péče

Individuální pěstounská péče probíhá v běžném rodinném prostředí. V rodině pěstounky a pěstouna, kteří většinou mají své vlastní děti nebo již děti vychovali. (9)

1. Příbuzenská pěstounská péče

Tento typ péče je jediný, který přetrval i po zrušení pěstounské péče v roce 1950. Pokud dítě nemůže vyrůstat ve své biologické rodině, ujme se ho někdo z příbuzných, který se o ně chce starat. Zásadní také je, zda příbuzný je jako pěstoun vhodný.

Rizikem této formy péče je fakt, pokud by se příbuzný chtěl stát pěstounem jenom proto, že se to od něho očekává. (9)

2. Klasická dlouhodobá pěstounská péče cizích osob

Motivy pro tuto formu pěstounské péče jsou často podobné jako pro osvojení, a také pěstouni se chovají spíše jako osvojitelé. Podle materiálu Moderní pojetí pěstounské péče občanského sdružení Natama je tradiční pěstounská rodina založena na lásce a touze pomoci bližšímu nebo na touze získat dítě, které by bylo jako „jejich vlastní“. (22)

2.4.2 Skupinová pěstounská péče

Skupinová pěstounská péče se děje v „zařízeních pro výkon pěstounské péče“. Jsou tím myšleny velké pěstounské rodiny, někdy i s vlastními dětmi pěstounů a dalšími třeba čtyřmi až šesti někdy i více dětmi přijatými. (20)

Jiným takovým zařízením jsou SOS dětské vesničky. Zde je pěstounskou péčí pověřena sama matka-pěstounka. Ta mívá většinou ku pomoci další osobu. Té se říká teta a jejím úkolem je, pomáhat matce při vedení domácnosti a výchově

dětí. Matka - pěstounka bydlí se svěřenými dětmi v samostatném domečku. Vesničku představuje skupina deseti až dvanácti domečků. Děti v těchto skupinkách jsou různého věku a pohlaví. Bývají to velmi často sourozenci pocházející z jedné vlastní rodiny.(9)

V posledních letech se klade důraz na to, aby rodina nebyla přetížena velkým počtem dětí a ten by v tzv. zařízeních neměl překračovat 6 dětí (i s dětmi vlastními). Studii k této problematice vypracoval Dr. Niederle: „Optimální četnost dětí v pěst.rodinách.“

Pěstouni v zařízeních pro výkon pěstounské péče vykonávají pěstounskou péči jako své povolání.

Pěstounství je možné chápat jako zaměstnání také v případech, kdy se pěstoun stará o 3 a více dětí nebo 1 dítě s těžkým zdravotním postižením.(9)

2.4.3 Nové podoby pěstounské péče

2.4.3.1 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Ustanovení § 45a zákona o rodině umožňuje orgánům sociálně-právní ochrany navrhnout soudu svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu, a to osobám, které jsou zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče na přechodnou dobu.(21)

Tento institut umožňuje, aby dítě mohlo vyrůstat v náhradním rodinném prostředí u proškolených pěstounů i krátkodobě a nemuselo trávit čas v prostředí ústavu.

Využívá se v případech, kdy:

- rodiče po určitou dobu nemohou pečovat o dítě, ale je zde perspektiva návratu do původní rodiny
- pro dítě se hledá dlouhodobější řešení situace – dlouhodobá pěstounská péče nebo osvojení (21)

Tato forma péče by měla být využívána pro všechny děti, které musejí žít dočasně mimo vlastní rodinu. Před umístěním dítěte se stává základem důkladná příprava dítěte na příchod do pěstounské péče na přechodnou dobu. A to způsobem vhodným s ohledem na věk dítěte.(21)

O děti se starají tzv. „profesionální pěstouni“, osoby, které na rozdíl od běžných žadatelů musely projít náročnější přípravou. U těchto se také

nepředpokládá, a ani není žádoucí, že by si k dítěti vytvořili vazby podobné rodičovským. (21)

2.4.3.2 Hostitelská péče

„Jedná se o dlouhodobou formu pomoci konkrétnímu dítěti, kdy jednotlivec nebo pár udržuje kontakt s dítětem nebo mladým člověkem, který vyrůstá v dětském domově. Dítě hostitelskou rodinu navštěvuje. Tráví s ní čas, nejčastěji v době víkendů nebo prázdnin. Nevzniká mezi nimi žádný právní vztah.“(22)

Pro žadatele o hostitelskou péči zákon žádné podmínky neurčuje. Z toho důvodu je praxe značně nejednotná. Záleží na obecním úřadu obce s rozšířenou působností, jaká kritéria si v konkrétních případech stanoví. Nejčastěji se setkáváme s tím, že prověření žadatelů o hostitelskou péči by mělo být shodné jako pro zájemce o náhradní rodinnou péči.

Děti mají bytostnou touhu někomu patřit. Hostitelská péče spočívá v návštěvách dětí v rodině, kde je předpoklad a ochota a schopnost napomáhat dítěti být v jeho psychosociálním rozvoji. Hostitelská péče umožňuje dítěti, které vyrůstá v ústavním zařízení, zažívat život v běžném funkčním rodinném prostředí, navázat stabilní citové a přátelské vztahy. Takto dítě získává více podnětů i motivaci k vlastnímu pozitivnímu chování. (11)

Hostitelská péče je vhodná pro děti, které nemají žádný nebo jen velmi omezený kontakt s vlastní rodinou.(19) Dalším kritériem vhodnosti je věk dětí – měly by být relativně starší (více než 10 – 12 roků), aby byly schopny rozumově přijmout a zvládat návraty z rodiny do ústavu.

3 Adresáti pěstounské péče

„Pěstounská péče je určena dětem, o které se jejich biologičtí rodiče nechtějí, nejsou schopni a nebo se o ně nemohou postarat. Tyto děti jsou označovány jako tzv. sociální sirotci. Pokud tyto děti nejsou právně volné (tzn. že rodiče nedají souhlas k adopci), není možné je ani osvojit.“ (9)

Kromě těchto sociálních sirotků jsou do pěstounské péče umisťováni také skuteční sirotci. Do pěstounské péče jsou svěřovány i děti, které jsou právně volné, bylo by pro ně tedy vhodnější osvojení než pěstounská péče, ale to není z některých důvodů doporučováno natož realizováno. Těmito důvody mají odborníci na mysli např. zvýšené riziko vážnějšího geneticky podmíněného postižení či zdravotní postižení dítěte. (11)

Další skupina dětí, pro které je vhodná pěstounská péče, jsou děti odlišného etnického původu. Matějček upřednostňuje pěstounskou péči před osvojením právě v případě dítěte, které má jiný etnický původ než mají jeho náhradní rodiče. Hlavním důvodem je zvýšení nároků na adaptační schopnosti těchto náhradních rodičů.(11)

Pěstounská péče je vhodná pro děti, které mají vážnější zdravotní postižení. Péče o tyto děti je velice náročná a vyžaduje velké množství sebeobětování. To je možné očekávat spíše od pěstounů, u kterých převládají altruistické motivy pro přijetí dítěte, než u osvojitelů, kteří přijetím dítěte do své péče řeší spíše svou bezdětnost. (11)

Dále se pěstounská péče indikuje i dětem staršího věku. Konkrétně jde o děti starší šesti let. V České republice se potýkáme s problémem, že o pěstounskou péči žádají i bezdětní manželé, kteří doufají, že se jim tímto způsobem spíše podaří získat dítě, než kdyby čekali na osvojení. Ve většině případů mají tito manželé zájem o co nejmladší dítě. (9)

Pěstounská péče je vhodná pro děti, které mají prognózu podprůměrné intelektové výkonnosti. Pěstouni mají na děti po strážce školních úspěchů daleko menší nároky než sami osvojitelé. Pěstounská péče je vhodná i pro děti s psychickou deprivací, s poruchami chování či pro sourozenecké skupiny. (9)

3.1 Základní psychické potřeby

Nezbytnou podmínkou zdravého vývoje každého jedince je uspokojování jeho potřeb. Jedná se o potřeby biologické, materiální a psychické.

Základní životní potřeby mají všichni. Bez ohledu na naše pohlaví, věk, etnikum nebo jakého jsme vyznání. Děti jsou při uspokojování svých potřeb zcela odkázány na druhé lidi. Jedná se hlavně o základní psychické potřeby, které musí být v náležitě míře a v pravý vývojový čas uspokojeny, aby se dítě mohlo vyvíjet ve zdravou osobnost. Nezáleží na tom, kde dítě vyrůstá, zda ve vlastní či náhradní rodině, nebo v ústavním zařízení. Každé dítě je ve své genetické výbavě, ve svém vývoji individuálním jedincem. Proto při uspokojování všech psychických potřeb se musí přistupovat ke každému dítěti individuálně, i s ohledem k odlišnostem potřeb v jednotlivých vývojových stádiích. (7)

Odborníci rozlišují pět základních duševních potřeb:

a) Potřeba stimulace - potřeba určitého množství, proměnlivosti a kvality vnějších podnětů - potřeba náležitého přísunu podnětů z vnějšího prostředí, proto aby se centrální nervový systém dítěte mohl naladit na optimální výkon. Od prvních dnů života je uzpůsobeno k tomu, aby je přijímalo a zpracovávalo. *„Dávno neplatí názor, že dítě se má nechat jen v klidu a že se má čekat, až se samo zaktivizuje k činnosti. Že si s dítětem povídáme, když ono nám ještě dávno neodpovídá, mazlíme se s ním, děláme mu legraci a zábavu, hrajeme si s ním a dovádíme, to je zásadní jedinečná vývojová stimulace. Uspokojení této potřeby vede organismus k aktivitě“.* (9)

b) Potřeba smysluplného světa - aby se totiž z podnětů staly poznatky a zkušenosti, musí být v podnětech nějaký řád a smysl. To je základ veškerého učení. Uspokojení této potřeby umožňuje dítěti učit se, nabývat zkušenosti, přizpůsobovat se životním podmínkám, osvojovat si účelně pracovní postupy i strategie společenského chování. (7)

c) Potřeba prvotních emocionálních a sociálních vztahů - ta se nejvydatněji naplňuje v citových vztazích k lidem, kteří jsou kolem a kteří k nám patří. Bez této jistoty člověka ovládá úzkost, která ho svazuje nebo provokuje k tomu, aby ji překonával někdy i společensky nežádoucím způsobem. Uspokojení této potřeby

zbavuje člověka úzkosti, dodává mu pocit bezpečí a umožňuje mu cílevědomou aktivitu poznávací, pracovní, společenskou. Je naplňována především v mezilidských citových vztazích. (7)

d) Potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty - potřebu vlastní společenské hodnoty, potřebu být uznáván a oceňován nebo prostě přijímán. „*Vědomí této hodnoty bývá označováno jako „identita“, čili vědomí vlastního já, neboli sebe-vědomí. Opakem identity je anonymita. Patříčná sebeúcta i patřičné sebevědomí jsou podmínkou uspokojivého zařazení ve společnosti.*“ (7)

e) Potřeba otevřené budoucnosti, naděje a životní perspektivy - uspokojení této potřeby nám umožňuje žít v čase, od minulosti do budoucnosti, na něco se těšit, k něčemu směřovat, a také o něco se snažit. Typické pro děti v dětských domovech například je, že nemají na co se těšit a o co se snažit. Ztráta životní perspektivy (uzavřená budoucnost) vede k zoufalství.(7)

3.2 Deprivace a subdeprivace

Umísťování dětí do ústavů bylo vedeno dobrými úmysly, ale brzy se ukázal typ vážného ohrožení jejich vývoje. Už ve dvacátých letech minulého století upozorňovali pediatři a psychologové na to, že duševní vývoj ústavních dětí není zdaleka takový jako u dětí v nejen rodinách vlastních ale také rodinách pěstounských. Ale teprve za druhé světové války a po ní si odborná veřejnost plně uvědomila závažnost ohrožení vývoje dětí, které byly vychovávány mimo rodinu a to zejména díky pracím A. Freudové a jejích spolupracovníků a řady dalších. Všichni poukazovali na fakt, že v ústavech jsou sice uspokojeny základní tělesné potřeby dítěte, ale přesto strádá. „*Strádá nedostatkem individuální pozornosti, nedostatkem podnětů a zvláště nemožností navázat trvalý citový vztah k jedné osobě či několika osobám v malé sociální skupině rodiny.*“ Tímto byla psychická deprivace uznána jako zvláštní forma ohrožení psychického vývoje dítěte.(6)

Psychická deprivace bývá definována jako psychický stav, který vzniká jako následek takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu. (6)

Odborně začala být problematika psychické deprivace zkoumána v polovině 19. století. Do té doby existovaly popisy jednotlivých případů dětí extrémně deprivovaných, většinou sociálně izolovaných nebo odchovaných zvířaty. Termín "deprivovaný" nebyl ještě v té době užíván. Děti byly nazývány dětmi „vlčími“, „zdivočelými“ atd.(7)

Projevy psychické deprivace jsou velmi četné a různorodé. Zaměřím se alespoň na ty, se kterými přicházejí děti do pěstounských rodin.

U dětí útlého věku, tedy do tří let, se deprivace projevuje opožděním celého psychomotorického vývoje. Zřetelná je povrchnost a nediferencovanost citů a sociálních vztahů, chudší duševní obzor, nezúčastněná nebo rozmrzelá nálada, nedětsky vážný výraz. (7)

Jedním z ukazatelů deprivace je poškození řeči. Předpokladem normálního vývoje řeči u kojenců a batolat je právě individuální kontakt s matkou a s dalšími blízkými osobami, kladné citové ladění a smysluplnost okolního světa. V ústavní péči, hlavně při změnách prostředí, je tento předpoklad omezen. Děti přicházející do pěstounské péče mívají vývoj řeči v různé míře opožděný. Úroveň jejich řeči nelze posoudit přirovnáním k dětem nižšího věku. Například šestileté dítě, které bylo odebráno z velmi špatné rodiny, nemluví jako dítě tříleté, ale chybí mu spontaneita, typické kladení otázek, nezná zdrobněliny, mazlivá slůvka. Tam, kde je dítě převážně nebo zcela odmítáno a trestáno, se komunikativní funkce řeči snižuje. Řečový projev dítěte je chudý, omezuje se na jeho obranu, chybí mu dětská radost a zvědavost. (7)

V předškolním věku u deprivovaných dětí stále přetrvává povrchnost citových vztahů. Potřeba někomu patřit je výrazná – děti se upínají na sestry nebo vychovatelky, dožadují se "nové maminky". Není neobvyklé, že si idealizují své rodiče, které si nepamatují, nebo s nimiž nic dobrého neprožily. U hluboce deprivovaných dětí – z velmi dysfunkčních rodin – se projevuje značné opoždění řeči. Jejich řeč není někdy rozvinuta až do pěti let. Deprivované děti z dětských domovů i z dysfunkčních rodin nebývají většinou zralé pro školu, je proto potřeba odložit školní docházku. (7)

Ve školním věku mají téměř všechny deprivované děti horší prospěch, než odpovídá jejich skutečným intelektovým schopnostem. Tuto skutečnost odborníci nevysvětlují jen zanedbaností ve špatných rodinách. I děti z dětských domovů, které jsou i v mimoškolní době v péči pedagogicky vzdělaných vychovatelů tento

rys nacházíme. Projevují menší motivaci pro učení. Tyto výrazněji deprivované děti jsou někdy nesprávně navrhovány do zvláštní školy, dnes do škol praktických, i když mají intelektové dispozice v normě. U školních dětí se také často deprivace projevuje nápadnostmi v chování, zvláště v sociálním styku. Po traumatizujících zážitcích v rodině a po zprůtrhání všech vztahů v důsledku změn prostředí se mohou objevit neurotické potíže, prohlubuje se citová otupělost a nedůvěra k lidem. Nezřídka také agresivitou. (7)

V pubertálním a adolescentním věku se projevují důsledky prožité deprivace situace ve vztahu ke kolektivu, v sociálním začleňování, tím je například myšlena nespokojenost se sociální pozicí, neadekvátní sebehodnocení. Mívají také posunutou hierarchii hodnot, nežádoucí rysy charakteru, zvýšené riziko vzniku závislosti na alkoholu, drogách atd. (7)

Důsledky prožité deprivace mohou přetrvávat i do dospělosti. I v případě, že se deprivované děti dostanou do lepšího prostředí, mohou mít v dospělosti problémy v partnerských vztazích. V roli rodiče bývají nejistí ve výchově svých dětí. Zůstanou-li v prostředí sociálně problematickém, pak se jejich deprivace postižení ještě zvyrazňuje. Při rozboru motivace různých trestných činů a při hodnocení osobnosti jejich pachatelů se projevuje jako významný činitel právě prožitá deprivace, ať již ústavní nebo rodinná. (7)

Psychická deprivace je tedy vážné narušení psychického vývoje, může se projevit v celé struktuře osobnosti, v chování, v sociálním začlenění, v celé životní orientaci. (7)

Citové strádání samozřejmě stimuluje různé obranné mechanismy, dítě se snaží tuto potřebu uspokojit např. změnou objektu. Děti se snaží jakýmkoli způsobem upoutat pozornost libovolného člověka. Uspokojení lze dosáhnout i substitucí, mnohé citově strádající děti se zaměřují na jídlo, hromadění věcí či jiné tělesné potřeby. (7)

Na základě dlouhodobých pozorování deprivovaných dětí v ústavních zařízeních (především v dětských domovech) definoval Langmeier a Matějček pět základních typů projevů chování, jakožto projevů citové deprivace:

a) Typ poměrně dobře přizpůsobený

Jedinec prochází ústavním prostředím bez nějakých zjevných psychických odchylek nebo poruch. Je možné, že si tyto jedinci našli už v kojeneckém

a batolecím věku v ústavu své lidi a dokázali se upnout k některé sestře nebo vychovateli. Jejich dobré přizpůsobení platí jenom pro životní prostředí, ve kterém vzniklo. Mimo stěny ústavu jsou vystaveny neznámým nárokům a nebezpečím. Jde zřejmě o to, že si tyto děti vytvořily tzv. specifický vztah k dospělým osobám, ale tento vztah vytvořený v podmínkách ústavu je poměrně slabý, mělký, málo diferencovaný. (7)

b) Typ útlumový, hypoaktivní, regresivní

Klasický typ deprivované osobnosti, kterou Matějček charakterizuje opožděním mentálního vývoje a celkově sníženou aktivitou. Tato snížená aktivita se projevuje zejména v oblasti sociální, takové dítě není dobře schopno citové odezvy. Zde odborníci upozorňují na situaci, kdy se takové pasivní dítě stává nepřitažlivým pro vychovatele v ústavu a tím dostává od vychovatele mnohem méně podnětů než dítě, které je vůči dospělému aktivní. (7)

c) Typ sociální hyperaktivity

Jestliže dítě nemá možnosti navázat citový vztah ke stálé "mateřské" osobě, sociální zájem se rozptyluje. Takové děti pak navazují kontakt s dospělými bez rozpaků a bez zábran, chytají se každého nového příchozího, ke každému se chovají se stejnou přítulností. Dítě se vzdává snahy navázat kontakt s určitou svou osobou a zaměřuje se spíše na množství získaných podnětů než na jejich kvalitu. (7)

d) Typ sociální provokace

V ústavu jsou tyto děti nápadné svou agresivitou a zlostnými výbuchy. Jsou proto neoblíbené mezi vychovateli i ostatními dětmi. Vychovatelé je pokládají za nezvladatelné. Dítě se svým násilím domáhá pozornosti okolí, provokuje. (7)

e) Typ náhradního uspokojení citových potřeb

Uspokojení hledá dítě zpravidla na nižší úrovni potřeb, tj. na úrovni biologické. Nápadnost v chování těchto dětí se může projevovat například přejídáním, masturbací, týráním zvířat. (7)

Tato typologie, jak dodává Matějček, je ovšem svým způsobem abstrakce,

ve skutečnosti jsou jen individuální varianty, které se tomuto schématu přibližují. Dále autor upozorňuje na fakt, že některé děti s postupujícím věkem a také přechodem z jednoho ústavního zařízení do druhého mohou měnit formy svého chování. Tak se např. může u dítěte, které se projevovalo v předchozím zařízení jako útlumový typ, projevit typ sociální provokace. (7)

Subdeprivace je mírnější variantou deprivace, která je i v současných sociokulturních podmínkách mnohem častější. Její riziko spočívá v tom, že je obtížněji identifikovatelná. Částečně dysfunkční rodiny, které plní některé ze svých povinností velmi dobře, nebývají navenek nápadné. Děti mohou mít dobré materiální zabezpečení, zajištěné dobré vzdělání, ale trádat v citové oblasti. Důsledky takové zkušenosti jsou obdobné jako v případě deprivace, ale nejsou tak nápadné a rušivé jako projevy citově deprivovaných dětí. (4)

4 Žadatelé – pěstouni

Nároky na rodiče jsou v zásadě stejné, ať se jedná o vlastní nebo náhradní rodiče. K povinnostem náhradních rodičů však přibývají ještě další. (2)

- důvody k přijetí dítěte by měly vycházet z jasné, osobní motivace (vnitřního přesvědčení),
- zaměstnání by mělo stabilně umožňovat finančně zajistit dítě a rodinu,
- pracovní vytíženost by měla být taková, aby měli dostatek času na výchovu dítěte (zpočátku je nutné, aby jeden z rodičů mohl zůstat s dítětem doma a přizpůsobit svůj život jeho potřebám),
- bytová situace by měla odpovídat potřebám dítěte,
- měli by se cítit duševně i fyzicky schopni vychovat dítě,
- věk by měl odpovídat přirozenému poměru mezi rodiči a dítětem, nejdůležitější podmínkou, aby se dítě zdárně vyvíjelo, je zajistit mu stabilní rodinné zázemí,
- měli by být schopni vžít se do citění a světa dítěte, být přizpůsobiví, tolerantní, laskaví a otevření,
- měli by být schopni otevřeně komunikovat s odborníky a nebát se jich zeptat na názor či radu (2)

4.1 Podání žádosti

Jestliže se zájemci o pěstounskou péči již rozhodli, že přijmou opuštěné dítě, musí nejprve požádat o zařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. (22)

Žadatelé jsou seznámeni s tím, že žádost lze v průběhu jejího vyřizování podle aktuální potřeby písemně přerušit, případně zrušit. Žádosti přijímá sociální odbor úřadu obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště. (22)

K žádosti je třeba připojit další doklady:

- osobní údaje (jméno a příjmení, datum narození, místo trvalého pobytu),
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území ČR (v případě cizinců doklad o hlášení k pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního předpisu, upravujícího pobyt cizinců na našem území),
- zprávu o zdravotním stavu,
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech.

Podmínkou dle zákona o sociálně-právní ochraně je, že žadatelé k žádosti připojí také svůj písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany je oprávněn o nich zjišťovat další potřebné údaje pro zprostředkování a zároveň kdykoliv ověřit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností. Žadatelé přikládají též souhlas se svou účastí na přípravě k přijetí dítěte do rodiny. Tento kurz je pro všechny žadatele povinný. (16)

Pracovnice úřadu, která má na starost náhradní rodinnou péči, žadatele doma navštíví za účelem sociálního šetření, vyžádá si opis z evidence Rejstříku trestů a v případě, že neshledá závažné nedostatky, předává kompletní dokumentaci k odbornému posouzení a dalšímu řešení krajskému úřadu.

4.2 Odborné posuzování

U žadatelů o náhradní rodinnou péči se posuzuje charakteristika osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, bezúhonnost, předpoklad vychovávat dítě, motivace, která vedla k žádosti, stabilita manželského vztahu a prostředí v rodině. Zkoumá se i případné informovanost a připravenost dětí či jiných osob žijících v domácnosti, přijmout do rodiny dalšího člena. (22)

Součástí odborného posouzení je také zhodnocení přípravy na přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu. Přípravné kurzy pro budoucí náhradní rodiče zajišťuje krajský úřad.

4.3 Příprava pěstounů

Vzhledem ke skutečnosti, že přijetí cizího dítěte do rodiny je velmi náročné, měli by být žadatelé seznámeni s případnými problémy, které mohou nastat, jež jsou však vzhledem k rodině i nově novému dítěti nežádoucí a měly by být minimalizovány. Musí se proto budoucí pěstouni seznámit s dílčími základy psychologie, pedagogiky, zdravotní péče. Proto zákon o sociálně- právní ochraně dětí stanovil zájemcům o pěstounskou péči povinnosti zúčastnit se přípravy k přijetí dítěte do rodiny. Cílem přípravy je tedy poskytnutí potřebných informací budoucím pěstounům, vztahující se k péči o dítě a jeho výchově a napomoci připravit příznivé prostředí pro vývoj svěřeného dítěte. V minulosti byl tato příprava realizovaná až po zařazení žadatelů do evidence. Od 1.6 2006 se předsouvá a stává se součástí odborného posuzování. (3)

Posláním kurzů je, poskytnout budoucím náhradním rodičům potřebné vědomosti o specifických otázkách náhradní rodinné péče. Zúčastnění odborníci zprostředkovávají reálné informace o situaci a potřebách dětí žijících mimo vlastní rodinu. Tím umožní budoucím náhradním rodičům ujasnit si představy o tom, jaké dítě chtějí a můžou do své péče přijmout. Právě při psychologickém vyšetření a na přípravných kurzech pro budoucí rodiče získávají dostatek prostoru a možností odhalit, na co jsou opravdu připraveni a na co ne. (3)

V tomto kurzu mají také příležitost setkat se s pěstouny, kteří již dítě v náhradní péči mají. Ti mohou předat své osobní zkušenosti s náhradní rodinnou péčí a zodpovědět případné dotazy. Kurzy probíhají formou přednášek, výcvikových seminářů a skupinových diskusí a to v rozsahu nejméně 30 hodin (48 hodin). Nezřídka se tato setkání prodlužují, a odborníci to i doporučují, až na 70 hodin. (3)

Na základě odborného posouzení vydá krajský úřad rozhodnutí o zařazení nebo nezařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči.

Jedná se o rozhodování v režimu správního řízení, což znamená, že v případě nesouhlasu s výsledkem rozhodnutí mají žadatelé možnost podat odvolání. (3)

4.4 Zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování náhradní rodinné péče se řídí základním pravidlem:

Vždy je dítěti vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové, jaké je.

To znamená:

- se všemi jeho radostmi a starostmi,
- se všemi jeho přednostmi, ale také riziky ve vývoji, ať již zdravotním nebo psychickými
- s jeho minulostí,
- s jeho osobní i rodinnou anamnézou,
- s důsledky jeho pobytu v ústavním zařízení, nebo nefungující rodině,
- s existencí jeho původních, biologických rodičů, resp. sourozenců
- i s případnou účastí biologické rodiny na jeho další výchově

Dle Sobotkové přijmout dítě:

- s jeho mnohdy závažnou a nebo nejasnou historií
- s jeho mnohdy podivnými či „nevhodnými“ zvyky
- s jeho reakcemi a chováním, kterému rodina nerozumí
- s jeho odlišnými potřebami, které jsou někdy věku nepřiměřené
- s jeho mnohdy nejistou nebo nepříliš nepovzbudivou prognózou (14)

Výběr rodiny pro konkrétní dítě nezávisí ani tak na časovém pořadí, ale především na míře nároků a dobré přípravě žadatelů. Vzhledem k tomu, že jde o velice závažné rozhodování, zřizují hejtmánové na krajských úřadech dle zákona o sociálně-právní ochraně pro tento účel poradní sbory, jako zvláštní orgán obce. (23)

Poradní sbor tvoří odborníci, působící v oblasti sociálně-právní ochrany. Zejména jde o odborníky z oboru pediatrie, psychologie, pedagogiky, zástupce školských, zdravotnických a sociálních zařízení pro výkon ústavní výchovy, zaměstnance krajského úřadu a obecního úřadu obcí s rozšířenou působností, pracující na úseku sociálně-právní ochrany. (23)

Když jsou na poradním sboru vybráni žadatelé jako nejvhodnější rodina ke

konkrétnímu dítěti, sociální pracovníce je vyzve k seznámení se s dokumentací dítěte. Sdělí všechny známé informace týkající se dosavadního života dítěte a jeho rodiny, jeho právní situace a zdravotního i psychického stavu. Poté je poskytnut dostatek prostoru otevřeně vyjádřit své názory a pocity a dobře si promyslet, zda chtějí s dítětem navázat kontakt. (23)

Snahou poradního sboru je, vytipovat pro dítě z evidence žadatelů nejméně tři páry vhodných rodičů, kterým se stanoví pořadí.

V případě úspěšného zprostředkování pěstounské péče, kdy je dítě pravomocným rozhodnutím soudu svěřeno do péče žadatele (v této chvíli se již stává pěstounem), je tento žadatel z evidence žadatelů vyřazen. V evidenci zůstává, pokud mezitím požádá o svěření dalšího dítěte do své péče, když se například objevil sourozenec svěřeného dítěte a žadatel má zájem o jeho svěření.

„Pokud se krajskému úřadu nezdaří zprostředkovat pěstounskou péči do 3 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí, nebo do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence žadatelů, zasílá kopii údajů z těchto evidencí do 15 dnů od skončení uvedené lhůty ministerstvu pro zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče ministerstvem.“ (23)

V případě, že žadatelé souhlasili s mezinárodním osvojením, je kopie údajů po 6 měsících od zařazení žadatelů do evidence vedené ministerstvem postoupena Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí se sídlem v Brně pro zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině. (22)

Mezi jednotlivými kraji funguje pružná spolupráce. Když se nedaří v určitém kraji nalézt vhodnou rodinu pro konkrétní dítě, hledají se rodiče v krajích ostatních. (22)

V České republice je 14 krajů, to znamená 14 pracovišť náhradní rodinné péče. Každé má svou evidenci dětí nahlášených do NRP a také s evidencí žadatelů vhodných stát se pěstouny. V případě, že se poradnímu sboru v Jihočeském kraji nepodaří v jeho evidenci žadatelů nalézt adekvátní manželé pro dítě, rozešle se kopie údajů o dítěti ostatním 13 krajským pracovištím náhradní rodinné péče s žádostí o pomoc při vytipování vhodných žadatelů. Poradní sbor Jihočeského kraje poté vybírá pro jihočeské dítě z údajů o žadatelích, kteří byli vytipováni s pomocí ostatních krajských pracovišť. (3)

4.5 Dávky pěstounské péče

Hmotné zabezpečení pěstounské péče ze strany státu je jedním z charakteristických rysů této formy náhradní rodinné výchovy. Snahou státu je dosažení toho, aby zájemci o pěstounskou péči nebyli odrazováni tím, že pokud přijmou potřebné dítě do své péče, poklesne jim jejich životní úroveň v rodině. Dávkami pěstounské péče zajišťuje stát prostředky na úhradu nákladů, které vznikají v souvislosti se zajišťováním výchovy dítěte svěřeného do pěstounské PP.

Dávky pěstounské péče jsou: (18)

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte - příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé dítě, které je svěřené do pěstounské péče
- odměna pěstouna
 - odměnu za výkon pěstounské péče má pěstoun, kterému bylo svěřeno dítě do pěstounské péče
- příspěvek při převzetí dítěte
 - příspěvek při převzetí dítěte je přiznán pěstounovi, který převzal dítě do pěstounské péče
 - účelem poskytování příspěvku při převzetí dítěte je přispět na nákup potřebných věcí pro dítě, které zpravidla nemá vlastní osobní věci při odchodu z ústavu
- příspěvek na zakoupení motorového vozidla
 - na tento příspěvek má nárok pěstoun, který má v pěstounské péči nejméně čtyři děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodů péče o čtyři děti
 - toto vozidlo nesmí pěstoun používat k výdělečné činnosti

Dávky pěstounské péče jsou buď jednorázové, což je právě příspěvek při převzetí dítěte či příspěvek na zakoupení motorového vozidla nebo opakující se, čímž je příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna. Dávky pěstounům a pěstounským rodinám vyplácí úřad státní sociální podpory, který je zároveň oprávněn o těchto dávkách rozhodovat. (18)

4.6 Kontrola pěstounské péče

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí má zásadu sledování dítěte, které žije mimo vlastní biologickou rodinu. Zákon svěřuje tento úkol obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností podle § 19 odst. 5 o ochraně dětí. Povinnost pravidelně navštěvovat pěstounskou rodinu, v níž dítě žije, mají zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu. Zaměstnanci obce s rozšířenou působností jsou při návštěvě povinni se prokázat zvláštním oprávněním vydaným obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Musí být zaručeno, že se jedná o osobu, která má předpoklady pro výkon této činnosti. Zákon stanoví frekvence návštěv, které probíhají nejméně jednou za 3 měsíce v období prvních 6 měsíců péče nahrazující péči rodičů, a poté v souladu se zájmy dítěte podle potřeby. Nejméně však jednou za půl roku. Tyto návštěvy mají preventivní význam. Smyslem těchto návštěv je zachytit jakékoliv problémy již v jejich počátcích, což umožňuje jejich efektivnější a kvalitnější řešení. (16)

Pěstouni jsou povinni spolupracovat s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Dále jsou také povinni na vyžádání předložit listiny a další doklady a poskytnout veškeré nezbytné informace, jsou-li třeba pro výkon sociálně právní ochrany. (16)

4.7 Zánik pěstounské péče

K zániku pěstounské péče může dojít z následujících důvodů:

- dosažení zletilosti dítěte (bez ohledu na to, jakým dosažení zletilosti došlo)
- úmrtí dítěte nebo pěstouna;
- společná pěstounská péče zaniká také úmrtím jednoho z pěstounů; pozůstalý manžel zůstává výlučným pěstounem.
- zrušení pěstounské péče rozhodnutím soudu - v tomto případě, soud tak může učinit pouze z důležitých důvodů, jimiž je např. skutečnost, že pěstounská péče neplní svůj účel, nebo naopak stabilizace rodinných poměrů a tedy možnost navrácení dítěte do péče vlastních rodičů.

Soud zruší pěstounskou péči vždy, požádá-li o to pěstoun. Předpokladem pro výkon pěstounské péče je souhlas pěstouna, nemá-li pěstoun nadále zájem pečovat o dítě, nelze jej k tomu nutit a ani by to nebylo v zájmu dítěte. (17)

5 Cíle práce a výzkumné otázky

5.1 Cíle práce

Cílem mé práce je zjistit, zda dochází k proměnám v čase v oblasti pěstounské péče v Jihočeském kraji - porovnáním let zjistit tyto proměny se zaměřením na charakteristiky dětí, které byly v těchto letech umístěny do pěstounské péče a na charakteristiky rodičů z těchto pěstounských rodin.

5.2 Výzkumné otázky

1. Došlo k posunu v oblasti pěstounské péče mezi roky 2003 a 2008?
2. Posunul se věk dětí umístěných do PP?
3. Zkrátila se délka pobytu dětí umístěných do PP v ústavní péči?
4. Zdařilo se umístit více dětí se zdravotním zatížením?
5. Jaké etnikum umístěných dětí je nejvíce zastoupeno?
6. Snížil se věk pěstounský rodičů?
7. Je nějaký rozdíl v dosaženém vzdělání pěstounských rodičů?
8. Jaký je rodinný stav pěstounských rodičů?

6 Metodika

6.1 Použité metody a techniky výzkumu

Pro dosažení výše určených cílů a získání odpovědí na stanovené výzkumné otázky jsem použila metodu kvantitativního výzkumu. U výzkumných souborů jsem dále využila techniku sekundární analýzy dat, kterou jsem zpracovávala obsah dokumentů.

Na pracovišti NRP Krajského úřadu Jihočeského kraje , odboru sociálních věcí a zdravotnictví, oddělení soc.právní ochrany dětí mi byla poskytnuta veškerá potřebná dokumentace sledovaných dětí a náhradních rodičů. Tedy primární dokumentace dětí umístěných do pěstounské péče v letech 2003 a 2008.

Spisová dokumentace dítěte obsahuje:

- identifikační údaje
- údaje o jeho zdravotním stavu
- jeho dosavadní vývoji

ale také

- rozhodnutí o dosavadní výchově dítěte
- o jeho sociálních poměrech a
- o sociálních poměrech jeho rodiny

Za tímto účelem bývá orgánu sociálně-právní ochrany postupován úřadem, v jehož působnosti byla doposud rodina v evidenci, spis tohoto dítěte.

Dále mi byly poskytnuty základní informace o pěstounských rodičích sledovaných ročníků. Opět zůstaly v zájmu pěstounské rodiny, do kterých byly děti umístěné v letech 2003 a 2008.

Do předem vytvořených tabulek jsem z dokumentace vypisovala data dle oblastí zájmu, které jsme si předem s vedoucí bakalářské práce stanovily.

6.2 Charakteristika výzkumných souborů

Vzhledem k zadaným cílům jsem vytvořila dva výzkumné soubory:

● Výzkumný soubor I

Tento soubor tvoří všechny děti umístěné do pěstounských rodin v letech 2003 a 2008. Získané výsledky jsou vyjádřeny v tabulkách a grafech, které umožňují vzájemné porovnání.

U tohoto souboru jsem se soustředila na věk umístění do ústavní péče, délku pobytu v ústavní péči, dosažený věk v době umístění do PP, etnikum, zdravotní stav, pohlaví a také zda děti odcházejí do pěstounských rodin samostatně nebo v takzvaných sourozeneckých skupinkách. Celkem se jedná o 15 dětí v roce 2003 a o 22 dětí v roce 2008. Dále jsem si vedla záznamy o důvodech přijetí do ústavní péče – důvody, proč se tyto děti ocitly mimo rodinu.

● Výzkumný soubor II

Tento soubor je tvořen všemi pěstounskými rodiči, ke kterým byly v letech 2003 a 2008 umístěny děti do péče.

U tohoto výzkumného souboru, tedy u charakteristik pěstounů, jsem se zaměřila na věk, dosažené vzdělání, motivaci. Dále byl zjišťován rodinný stav pěstounů a také zda v rodině již děti jsou.

Jedná se celkem o 26 pěstounských rodin, přičemž na každý rok připadá stejný počet, tedy 13 rodin.

Tabulka č. 1:

	Počet dětí umístěných do PP	Počet PP rodin
Rok 2003	15	13
Rok 2008	22	13

Zdroj: *vlastní výzkum*

7 Výsledky

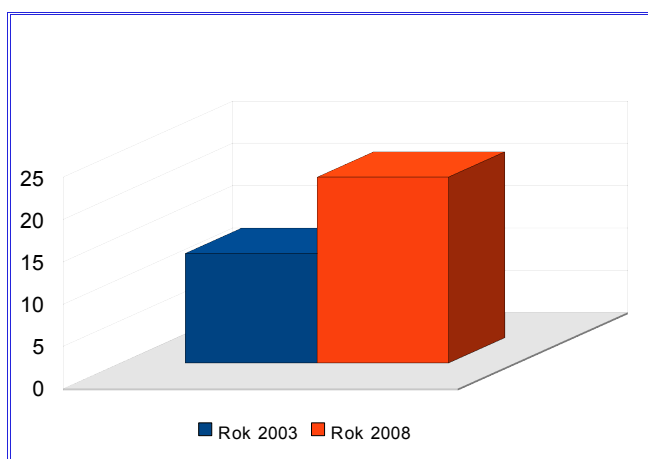
7.1 Výzkumný soubor I

Výsledky jsou vyjádřeny v tabulkách a grafech. Tato kapitola bude rozdělena na podkapitoly podle jednotlivých zkoumaných hledisek.

7.1.1 Počet umístěných dětí do PP

Analýzou dokumentů jsem zjistila, že v počtu dětí vznikl mezi sledovanými roky výrazný rozdíl. V roce 2003 bylo do PP umístěno 13 dětí a v roce 2008 se podařilo umístit o 9 dětí více, tedy dětí 22.

Graf č. 1: Celkový počet dětí umístěných do PP v roce 2003 a 2008

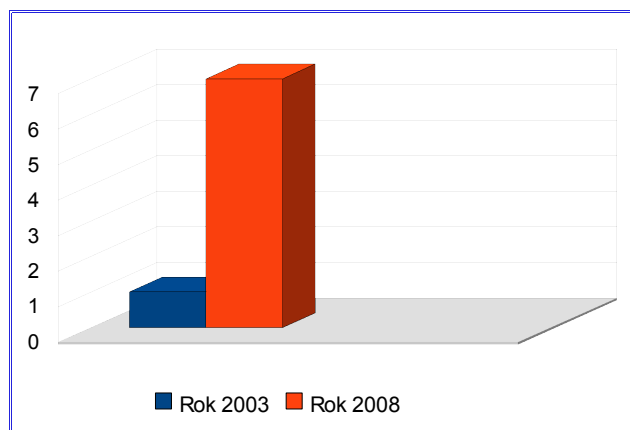

Zdroj: vlastní výzkum

7.1.2 Počet sourozeneckých skupin

V tomto případě výsledky také vyjadřují velký rozdíl mezi roky, které jsem sledovala. V roce 2003 byly umístěni sourozenci pouze v jednom případě, zatímco v roce 2008 se úspěšně zdařilo umístit sourozeneckých skupin 7.

Graf č. 2: Počet sourozeneckých skupin umístěných do PP v roce 2003 a 2008

Zdroj: vlastní výzkum

7.1.3 Zdravotní stav dětí umístěných do PP

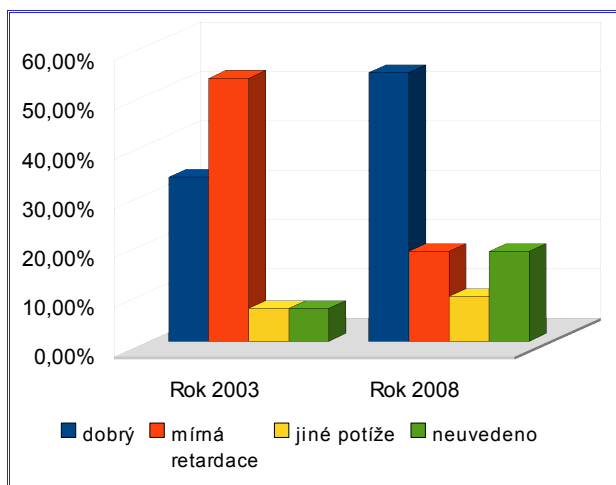
Informace o zdravotním stavu dětí jsem získala ze závěrečné zprávy pediatra, která byla vyhotovena před propuštěním dítěte z ústavní péče do péče pěstounské. Ve sloupci označeném legendou „jiné potíže“ jsou zahrnuté potíže psychické i somatické. Objevují se časté bronchitidy, různé ekzematické potíže, vyžadující každodenní péči. U těchto dětí se nejedná o stav nezvratný či nevyléčitelný, dítě však vyžaduje zvýšenou zdravotnickou péči. Dále jsou například zahrnuta méně závažná onemocnění zraku. Výzkumem bylo zjištěno, že v roce 2003 z celkového počtu dětí bylo umístěno 5 dětí (33,3%) a v roce 2008 12 dětí (54,5%), které byly v dobrém zdravotním stavu, při čemž v roce 2003 nejvíce byly u dětí zastoupeny problémy typu mírná retardace (8 dětí, 53,3%).

Tabulka č. 2

Zdravotní stav dětí v době umístění do PP				
	Rok 2003	Rok 2008	v procentech	
dobrá	5	12	33,30%	54,50%
mírná retardace	8	4	53,30%	18,20%
jiné potíže	1	2	6,70%	9,10%
neuvečeno	1	4	6,70%	18,20%
celkem	15	22	100,00%	100,00%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 3: Zdravotní stav dětí umístěných do PP v roce 2003 a 2008

Zdroj: vlastní výzkum

7.1.4 Etnická příslušnost dětí

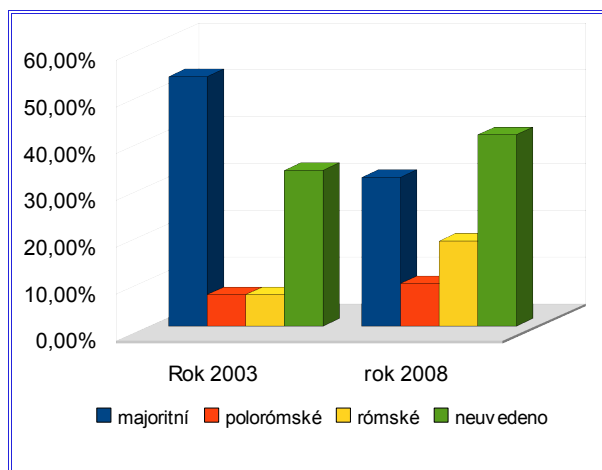
V roce 2003 mělo ve svých dokumentech uvedenu majoritní příslušnost 8 (53,3%) dětí, polorómskou 1 dítě, rómskou také 1 a neuvedenu příslušnost dětí 5 (33,3%) z celkového počtu 15 dětí. V roce 2008 do kategorie majoritní příslušnosti spadá 7 (31,8%) dětí, u 2 dětí záznam potvrzuje příslušnost polorómskou a u 4 dětí rómskou. Neuvedenu příslušnost má 9 (40,9%) dětí z celkového počtu 22 dětí.

Tabulka č. 3

	Etnikum dětí			
	Rok 2003	rok 2008	v procentech	
majoritní	8	7	53,30%	31,80%
polorómské	1	2	6,70%	9,10%
rómské	1	4	6,70%	18,20%
neuvedeno	5	9	33,30%	40,90%
celkem	15	22	100,00%	100,00%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf. č. 4: Etnická příslušnost dětí umístěných do PP v roce 2003 a 2008

Zdroj: vlastní výzkum

7.1.5 Věk dětí

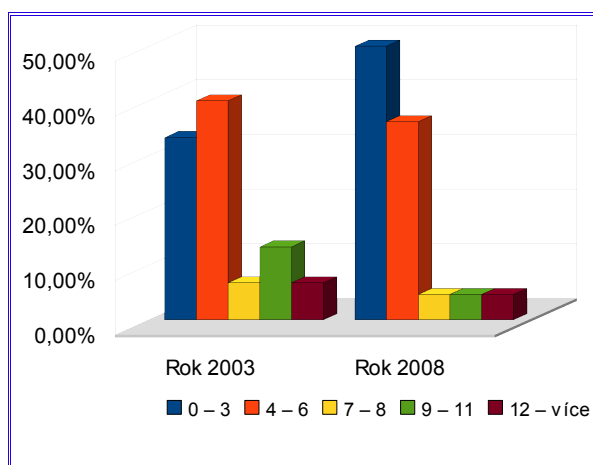
Tabulka č. 4 vyjadřuje v kolika letech byly děti nejčastěji umísťovány do PP. V roce 2003 jsou to děti v kategorii od 4 do 6 let (40%). Oproti tomu v roce 2008 tuto skupinu tvoří děti ve věku od 0 do 3 let (50%).

Tabulka č. 4

Věk dětí v době umístění do PP				
	Rok 2003	Rok 2008	v procentech	
0 – 3	5	11	33,30%	50,00%
4 – 6	6	8	40,00%	36,20%
7 – 8	1	1	6,70%	4,60%
9 – 11	2	1	13,30%	4,60%
12 – více	1	1	6,70%	4,60%
celkem	15	22	100,00%	100,00%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf. č. 5: Věk dětí v době umístění do PP

Zdroj: vlastní výzkum

7.1.6 Délka pobytu dětí v ústavní péči

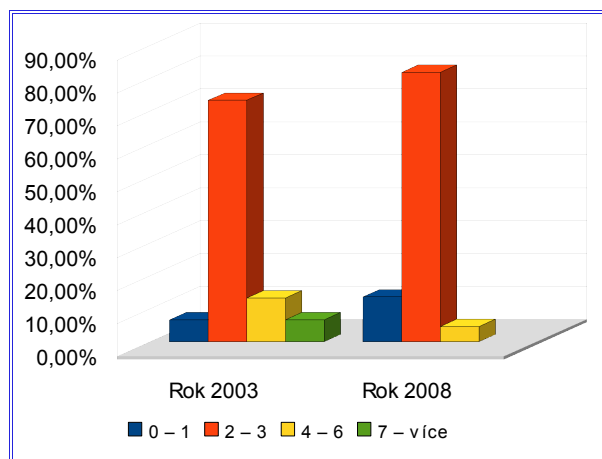
Následující tabulka vyjadřuje shodu v obou zkoumaných ročnících. Nejčastěji se zdařilo umístit děti do PP v kategorii od 2 do 3 let strávených mimo rodinu. V roce 2003 to bylo 73,30% a v roce 2008 81,80% z celkového počtu umístěných dětí.

Tabulka č. 5

Délka pobytu dětí v ústavní péči				
	Rok 2003	Rok 2008	v procentech	
0 – 1	1	3	6,70%	13,60%
2 – 3	11	18	73,30%	81,80%
4 – 6	2	1	13,30%	4,60%
7 – více	1	0	6,70%	0
celkem	15	22	100,00%	100,00%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 6: Délka pobytu v ústavní péči dětí umístěných do PP v roce 2003 a 2008

Zdroj: vlastní výzkum

7.1.7 Přehled PP rodin, PP dětí a sour. skupin

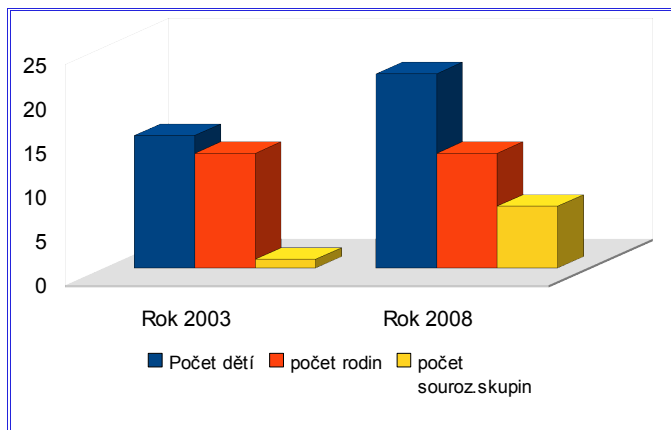
Tabulkou č. 6 a následným grafem je vyjádřen přehled základních faktů, které byly výzkumem zjištěny. Zde se ukazuje, že v obou letech byly děti umístěny do stejného počtu rodin – do 13 rodin. V počtu dětí se roky liší. V roce 2008 se zdařilo zprostředkování u 22 dětí. Velký rozdíl tvoří také počet sourozeneckých skupin, kdy v roce 2003 byla umístěna pouze jedna skupina, zatímco v roce 2008 se zdařilo umístit sourozeneckých skupin 7.

Tabulka č. 6

Přehled umístěných dětí, PP rodin, sourozen. skupin		
	Rok 2003	Rok 2008
počet dětí	15	22
počet rodin	13	13
počet sourozeneckých skupin	1	7

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 7: Přehled počtu umístěných dětí, PP rodin a souroz. skupin

Zdroj: vlastní výzkum

7.1.8 Důvody k umístění do ústavní péče

Při šetření jsem v záznamech vyhledala důvody, které vedly k odebrání dětí z biologické rodiny.

V roce 2003 odebrání z důvodu špatné péče vedlo v pěti případech. Jde o špatné hygienické, výchovné (závadné prostředí) či materiální podmínky. Ve třech případech se jednalo o rodiče, kteří nebyli schopni se o své dítě postarat (v důsledku mentální retardace a slaboduchosti). Jedenkrát bylo dítě odebráno z důvodu ohrožení na životě a zdraví. Jedním z dalších důvodů byl souhlas matky s umístěním dítěte do péče ústavu, tedy projevení nezájmu o péči. Okamžitě po porodu byl novorozenec opuštěn matkou v porodnici také v jednom případě. Pozastavena rodičovská odpovědnost byla ve dvou případech.

V roce 2008 se šestkrát jednalo o nevyhovující podmínky, dvakrát byla důvodem neschopnost rodičů se o své dítě postarat. Dále se ve čtyřech případech jednalo o zanedbání péče. Jedenkrát zanechala matka dítě u dědy a odešla (dále nezvěstná).

7.2 Výzkumný soubor II

V této kapitole jsou opět výsledky výzkumu vyjádřeny v grafech. Pro přehlednost jsou připojeny tabulky s výsledky. Podkapitoly jsou děleny podle zkoumaných hledisek souboru, tedy charakteristik pěstounských rodičů.

7.2.1 Motivace pěstounských rodičů

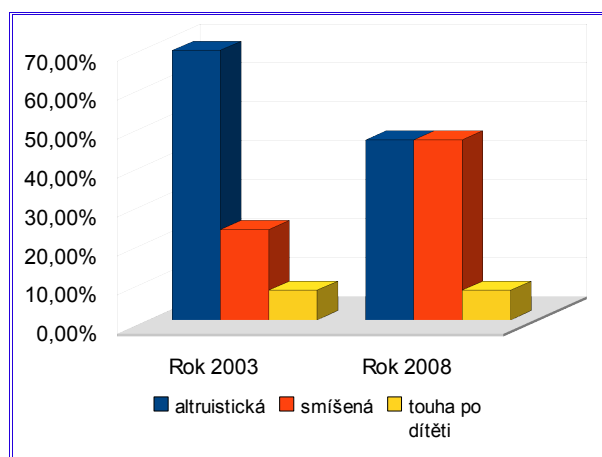
V praxi se rozlišují tři druhy motivace. Prvním je motivace altruistická, kdy motivací náhradních rodičů je potřeba pomoci potřebnému dítěti. Druhým typem je motivace smíšená. O té se hovoří v případě, kdy jsou žadatelé motivováni touhou po dítěti či potřebou sourozence pro dítě, které již v rodině je a zároveň mají potřebu nějakému dítěti poskytnout domov. Třetí motivací je samotná touha po dítěti.

Tabulka č. 7

Motivace pěstounských rodičů						
	altruistická	smíšená	touha po dítěti	v procentech		
Rok 2003	9	3	1	69,20%	23,20%	7,60%
Rok 2008	6	6	1	46,20%	46,20%	7,60%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 8: Motivace pěstounských rodičů

Zdroj: vlastní výzkum

7.2.2 Věk pěstounských matek

Výzkum přinesl poznání, že v roce 2008 nebyla kategorie od 46 do 50

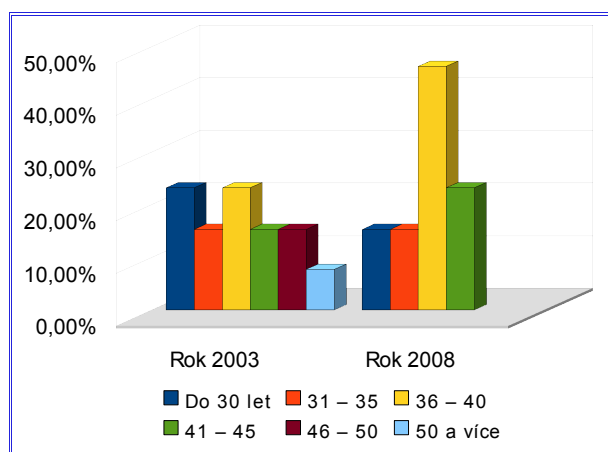
zastoupena vůbec. Na rozdíl od roku 2003. V porovnání let je nejvýraznější výsledek ve věkové kategorii od 36 do 40 let, kde v roce 2008 výrazně ostatní kategorie převyšuje z 46,20%.

Tabulka č. 8

Věk pěstounských matek				
	Rok 2003	Rok 2008	v procentech	
Do 30 let	3	2	23,20%	15,30%
31 – 35	2	2	15,30%	15,30%
36 – 40	3	6	23,20%	46,20%
41 – 45	2	3	15,30%	23,20%
46 – 50	2	0	15,30%	0
50 a více	1	0	7,70%	0
celkem	13	13	100,00%	100,00%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 9: Věk pěstounských matek

Zdroj: vlastní zdroj

7.2.3 Věk pěstounských otců

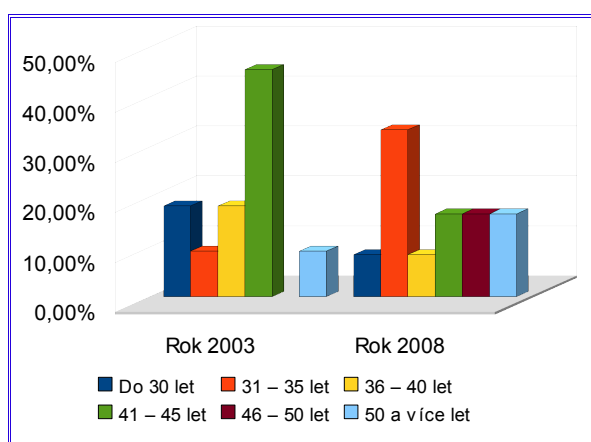
Při porovnání obou let vyšlo, že v roce 2003 nejvíce převyšuje kategorie věku od 41 do 45 let, zatímco v roce 2008 se převažující věk posouvá o dvě kategorie níže, tedy do kategorie věku od 31 do 35 let.

Tabulka č. 9

Věk pěstounských otců				
	Rok 2003	Rok 2008	v procentech	
Do 30 let	2	1	18,18%	8,40%
31 – 35 let	1	4	9,10%	33,40%
36 – 40 let	2	1	18,18%	8,40%
41 – 45 let	5	2	45,45%	16,60%
46 – 50 let	0	2	0	16,60%
50 a více let	1	2	9,10%	16,60%
Celkem	11	12	100,00%	100,00%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 11: Věk pěstounských otců

Zdroj: vlastní výzkum

7.2.4 Dosažené vzdělání pěstounských rodičů

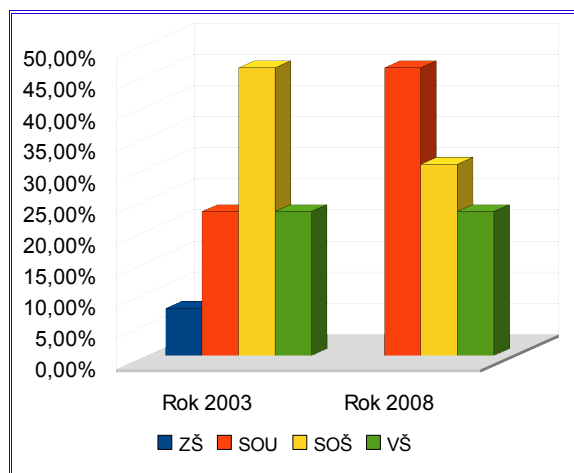
Následující tabulka a připojené grafy znázorňují, jaké dosažené vzdělání mají pěstounští rodiče. V případě žen je v roce 2003 nejvíce zastoupeno vzdělání středoškolské (46,2%) .V roce 2008 je to vzdělání dokončené na odborném učilišti (46,2%). Vysokoškolské vzdělání je u obou let zastoupeno ve shodném počtu. U mužů je v obou letech téměř shodně zastoupeno středoškolské vzdělání – v roce 2003 54,5% a v roce 58,3%.

Tabulka č. 10

Vzdělání pěstounských rodičů					
Pohlaví	Stupeň vzdělání	Rok		v procentech	
		2003	2008		
Muži	SOU	4	5	36,40%	41,70%
	SOŠ	6	7	54,50%	58,30%
	VŠ	1	0	9,10%	0
Ženy	ZŠ	1	0	7,60%	0
	SOU	3	6	23,10%	46,20%
	SOŠ	6	4	46,20%	30,70%
	VŠ	3	3	23,10%	23,10%

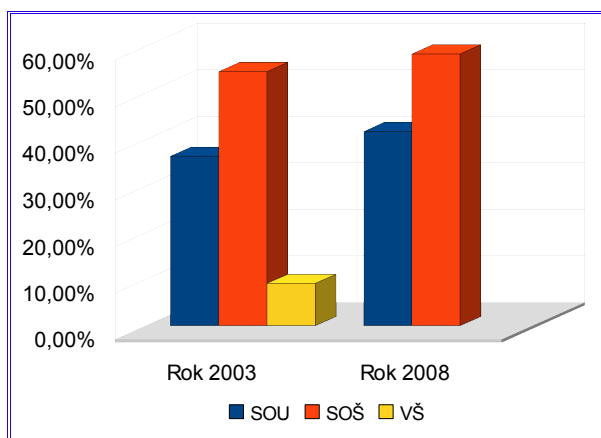
Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 11: Vzdělání pěstounských matek

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 12: Vzdělání pěstounských otců

Zdroj: vlastní výzkum

7.2.5 Rodinný stav pěstounů

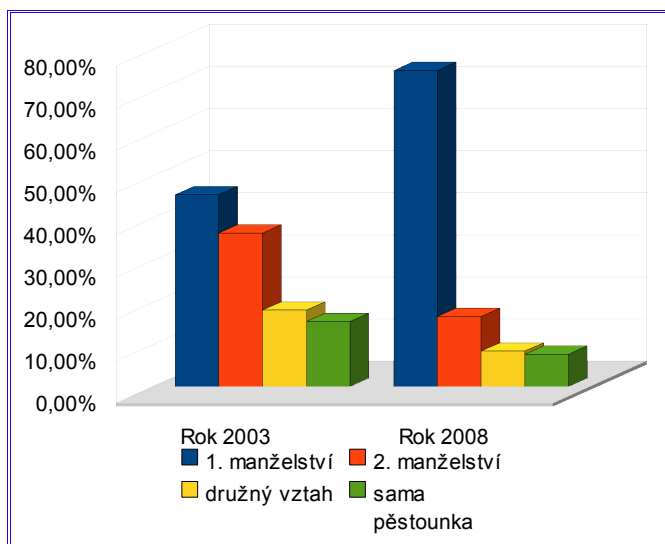
Výzkumem jsem zjistila, že v roce 2003 i 2008 převládal mezi pěstouny stav manželský. V obou letech převyšovalo manželství první – v roce 2003 45,5% a v roce 2008 75% z celkového počtu.

Tabulka č. 11

Rodinný stav pěstounů				
	Rok 2003	Rok 2008	v procentech	
1. manželství	5	9	45,50%	75,00%
2. manželství	4	2	36,40%	16,60%
družný vztah	2	1	18,10%	8,40%
celkem	11	12	100,00%	100,00%
sama pěstounka	2 z 13	1 z 13	15,40%	7,60%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 13 Rodinný stav pěstounů

Zdroj: vlastní výzkum

7.2.6 Děti v rodině před přijetím dítěte do PP

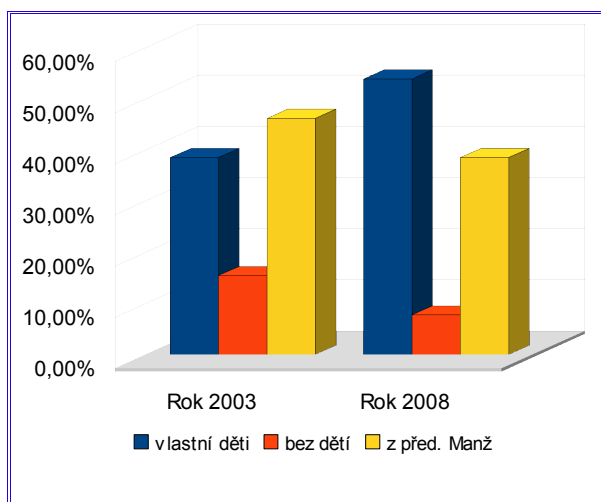
Tabulka č. 12 a následný graf vyjadřují přítomnost dětí ve zkoumaných rodinách. Pouze dvě rodiny v roce 2003 byly bezdětné a v roce 2008 to byla rodina jedna, kde nebylo před přijetím dítěte do PP žádné vlastní dítě. Žlutý sloupec představuje rodiny, kde jsou v rodině děti v předchozích manželstvích. V roce 2003 tvoří největší podíl děti z předchozího manželství a to 46,6% a v roce převládají děti vlastní – 53,8% z celkového počtu dětí.

Tabulka č. 12

Děti v rodině před přijetím dítěte do PP				
	Rok 2003	Rok 2008	v procentech	
vlastní děti	5	7	38,50%	53,80%
bez dětí	2	1	15,40%	7,70%
z před. Manž	6	5	46,10%	38,50%
celkem	13	13	100,00%	100,00%

Zdroj: vlastní výzkum

Graf č. 14 Děti v rodině před přijetím dítěte do PP

Zdroj: vlastní výzkum

8 Diskuse

Jak už bylo uvedeno výše, výzkumnou část své práce jsem rozdělila na dvě části. První část je zaměřena na charakteristiky dětí, které byly ve zkoumaných letech umístěny do PP – celkem se jedná o 37 dětí. V druhé části jsou zpracována data o charakteristikách rodičů z pěstounských rodin. Celkem se jedná o 26 pěstounských rodin – 26 žen (matek) a 23 mužů (otců) v letech 2003 a 2008.

Prvotním faktem bylo zjištění, že v obou letech se jedná o stejný počet pěstounských rodin, kterých bylo 13. První rozdíl a pro mě zásadní, jsem zaznamenala v počtu dětí, který činil 15 umístěných dětí v roce 2003 a 22 dětí v roce 2008. Druhým zásadním zjištěním v počátku výzkumu je počet umístěných sourozeneckých skupin, kdy v roce 2003 byla umístěna jedna skupina, zatímco v roce 2008 se zdařilo umístění sedmi sourozeneckých skupin. Tento stav považuji za velmi pozitivní. Když už situace v rodině dojde tak daleko, že úřady jsou nuceny děti z rodiny odebrat, zůstává dětem alespoň jeden prvek jistoty – sourozenci, které spojují společné kořeny.

Dalším ze zkoumaných kritérií byl zdravotní stav sledovaných dětí v době umístění. Nejvíce dětí umístěných do PP v roce 2003 je z kategorie „mírná retardace“ s 56,30%. V roce 2008 se umístilo nejvíce dětí z kategorie „dobrý zdravotní stav“ a to s 54,50% z celkového počtu umístěných dětí v tomto roce.

53,30% z celkového počtu dětí umístěných do PP v roce 2003 je majoritního etnika. 33,30% dětí v tomto roce nemá etnikum ve své dokumentaci uvedeno. V roce 2008 nemá etnický původ uvedeno 40,90% dětí. Majoritní etnikum má 31,80% dětí v tomto roce umístěných do PP. Podle mého mínění je takové vysoké procento dětí, které nemají uveden etnický původ, způsobeno tím, že se sociální pracovníce obávají toho, že by mohly být nařčeny z rasové diskriminace. Biologičtí rodiče, především biologické matky, podávají jen minimální informace o etnickém původu druhého rodiče. A i když se může původ jevit jako zřejmý, raději se tato kolonka nechává nevyplněna. Při svém šetření jsem si vedla záznamy i o biologických rodičích a na toto jsem narazila v nejednom případě. A pravda je, že mi bylo pracovníci NRP potvrzeno, že se objevují i případy, kdy je otcovství fiktivní.

Věk dítěte hraje velmi důležitou roli. Proto považuji za úspěch výsledek rozdílu mezi sledovanými roky. V roce 2003 bylo do náhradní rodiny umístěno

šest dětí v kategorii ve věku od čtyř do šesti let – 40% ze všech dětí. V roce 2008 bylo 50% dětí z kategorie, která zahrnuje děti od narození do tří let. Tedy v tomto hledisku došlo k pozitivnímu posunu.

Délka pobytu mimo rodinu je dalším důležitým činitelem pro vznik deprivace. Dítě, které se vrátí brzy zpět do rodinného prostředí, je o to méně vystaveno následkům ústavní péče. (9) Myslím si, že změna v legislativním systému, který způsobuje průtahy v řešení situace dítěte, by byla ku prospěchu a to nejen pro práci všech zúčastněných pracovníků ale právě pro blaho dítěte, které by mělo být všemi preferováno! Z tohoto pohledu se oba roky shodují. Délka pobytu dětí v ústavní péči byla se 73,30% v roce 2003 a s 81,80% v roce 2008 v délce dvou až tří let.

Dále byly zkoumány charakteristiky pěstounských rodičů.

Jedním z hledisek byla motivace pěstounských rodičů k přijetí dítěte. V roce 2003 převyšovala motivace altruistická nad motivací smíšenou a touhou po dítěti a to 69,20%. V roce se s 46,20% shodují motivace altruistická a smíšená.

Hledisko věku pěstounských rodičů jsem rozdělila na šest věkových kategorií a dále dělila na muže (otce) a ženy (matky). V roce 2003 nebyla žádná kategorie výrazněji zastoupena nad ostatními. S 23,20% je ve shodě věková kategorie do třiceti let a věk od třiceti šesti do čtyřiceti let. Dále s 15,30% kategorie od 31 – 35 let, 41 – 45 let a 46 – 50 let věku náhradní matky. Věková kategorie 50 a více let byla tento rok zastoupena jednou matkou (7,70%). V roce 2008 46,20% matek spadá do věkové kategorie 36 – 40 let. Věk 46 – 50 a 50 a více let není vůbec zastoupen. Náhradní otcové dosáhli v roce 2003 v 45,45% věku od 41 – 45 let. V roce 2008 nejvíce otců bylo zařazeno s 33,40% věku od 31 – 35 let.

V roce 2003 sledovaných rodin bylo 9 ve svazku manželském. Z celkového počtu rodin 45,40% žilo v prvním manželství a 36,40% v manželství druhém. Dva páry ve vztahu družném (18,10%). V tomto roce byly děti umístěny ve dvou případech samostatně žijící pěstounce. 75% rodin z roku 2008 žilo v prvním manželství. Ve druhém manželství žily dva páry (16,60%). Družný vztah je zastoupen v jednom případě (8,40%). Matka pěstounka tento rok byla jedna.

Dále jsem zjišťovala, zda v rodinách pěstounských rodičů žijí vlastní děti, a to proto, že si myslím, že v povědomí veřejnosti zůstává faktem, že lidé si žádají o děti do pěstounské péče z důvodu bezdětnosti. V tomto případě jsem kategorie

rozdělila na přítomnost dětí vlastních, dětí z předešlých manželství a na rodiny, kde dítě nemají žádné. Pouze dvě rodiny v roce 2003 byly bezdětné a v roce 2008 to byla rodina jedna, kde nebylo před přijetím dítěte do PP žádné vlastní dítě. V roce 2003 tvoří největší podíl děti z předchozího manželství a to 46,6% a v roce 2008 převládají děti vlastní s 53,80%. I všechny samostatně žijící pěstounky mají dítě vlastní!

54,50% mužů – pěstounů - sledovaného roku 2003 má vzdělání středoškolské. V roce 2008 je středoškolské vzdělání zastoupeno 58,30%, ale oproti roku 2003, kdy jeden pěstoun má vysokoškolské vzdělání, v tomto roce nedosahuje vysokoškolské vzdělání žádný muž. U pěstunek došlo ke změně výraznější. V roce 2003 má jedna pěstounka vzdělání základní, 23,10% pěstunek dosáhlo učňovského vzdělání a převažuje vzdělání středoškolské s 46,20%. V tomto roce měly uvedeno vzdělání vysokoškolské tři ženy – 23,10%. V roce 2008 převažuje s 46,20% vzdělání učňovské a 30,70% je zastoupeno vzdělání středoškolské a stejným počtem jako v roce 2003 vzdělání vysokoškolské.

Jak už jsem výše uváděla, vedla jsem si záznamy i o biologických rodičích. Zajímalo mě, kolik biologických rodičů využívá možnosti styku se svými dětmi, který tato forma náhradní rodinné péče nabízí. Šetření prokázalo, že ani v jediném případě ke styku s dítětem ve sledovaných letech nedochází!

9 Závěr

Jak již bylo několikrát výše uvedeno, cílem mé práce bylo zjistit, jaká je situace v pěstounské péči v Jihočeském kraji. Základním kamenem bylo zmapování celého systému procesu zprostředkování a seznámení se všemi zúčastněnými subjekty. Teoretická část práce byla proto takto sestavena a snahou bylo přiblížit čtenářům, ať už samotným zájemcům či laikům, problematiku PP. Výsledky praktické části mohou být prospěšné a inspirující i pro odborníky z praxe.

Při zpracování praktické části bakalářské práce jsem během vyhodnocování získaných informací odhalila fakt, že zájem o svěřeni dětí do své rodiny projevují lidé různých charakteristik ať už z pohledu věku, vzdělání či prvotní motivace. Výzkum prokázal určité změny ve sledovaných charakteristikách v proměnách času. S přihlédnutím na fenomén dnešní doby, kterým jsou plné ústavy dětí, které musí žít mimo svou biologickou rodinu, zásadním požadavkem zůstává hledání vhodných zájemců o pěstounskou péči – ti mohou být prospěšní dětem, které jejich pomoc potřebují! Každý z těchto budoucích náhradních rodičů je seznámen s možnými problémy, které ve výchově těchto dětí dříve či později mohou nastat. Dítě, které se ocitlo, ať na kratší či delší dobu mimo svou rodinu, si s sebou nese určité psychické zatížení. Oceňuji proto přetrvávající zájem o tuto formu náhradní rodinné péče!

Na otázku č. 1 „*Došlo k posunu v oblasti pěstounské péče mezi roky 2003 a 2008?*“ je odpověď kladná. Šetřením bylo zjištěno, že mezi sledovanými roky je výrazný rozdíl v počtu umístěných dětí do PP. V roce 2008 bylo umístěno o 7 dětí více než v roce 2003.

Na otázku č. 2 „*Posunul se věk dětí umístěných do PP?*“ je odpověď kladná. V roce 2008 bylo umístěno do PP nejvíce dětí ve věku od 0 – 3 let (50,00%) - v roce 2003 ve věku od 4 – 6 let věku (40,00%). Šetřením se prokázal pozitivní posun.

Na otázku č. 3 „*Zkrátila se délka pobytu dětí umístěných do PP v ústavní péči?*“ je odpověď kladná. Sice v obou sledovaných letech je procentuálně nejvíce dětí umístěno v rozmezí 2 – 3 roků délky pobytu v ústavní péči před umístěním do náhradní rodiny (v roce 2003 73,30% a v roce 2008 81,80%), ale v roce 2008 byl umístěn větší počet dětí v kategorii 0 – 1 rok (13,60%) v délce

pobyty v ústavní péči než v roce 2003 (6,70%).

Na otázku č. 4 „*Zdařilo se umístit více dětí se zdravotním zatížením?*“ je odpověď záporná. Oproti roku 2003, kdy bylo umístěno 53,30% dětí s problémy typu mírná retardace a 6,70% dětí s jinými potížemi (60,00% z celkového počtu dětí roku 2003), bylo v roce 2008 umístěno 18,20% dětí s problémy typu mírná retardace a 9,10% dětí s jinými potížemi (27,30% z celkového počtu dětí roku 2008).

Odpovědi na otázku č. 5 „*Jaké etnikum umístěných dětí je nejvíce zastoupeno?*“ je zjištění, že v obou ročnících převládá počet dětí majoritního etnika. Avšak za pozitivní považuji zjištění, že v roce 2008 bylo umístěno více dětí rómského (9,10%) a polorómského etnika (18,20%) - celkem 27,3% z celkového počtu dětí, než v roce 2003. V tomto roce bylo dětí rómského etnika umístěno 6,70% a polorómského etnika 6,70% (celkem 13,40% z celkového počtu dětí)

Na otázku č. 6 „*Snížil se věk pěstounských rodičů?*“ je odpověď kladná. V roce 2003 bylo 23% náhradních matek v kategorii od 46 – 50 let a v kategorii 50 a více let. V roce 2008 do této věkové kategorie nespadá žádná z pěstounek.

Odpověď na otázku č. 7 „*Je nějaký rozdíl v dosaženém vzdělání pěstounských rodičů?*“ zní takto: v obou letech převládá u mužů – pěstounů – středoškolské vzdělání. Rozdíl byl zjištěn ve vzdělání vysokoškolském. V roce 2003 má 1 muž VŠ vzdělání (9,10%) – v roce 2008 nedosahuje VŠ vzdělání žádný muž. Rozdíl se také ukázal ve vzdělání pěstounek. U náhradních matek v roce 2003 převažuje středoškolské vzdělání (46,20%) a ve druhém sledovaném roce převažuje u pěstounek vzdělání učňovské (46,20). VŠ vzdělání má stejný počet pěstounek v obou sledovaných letech.

Otázka č. 8 „*Jaký je rodinný stav pěstounských rodičů?*“ Šetřením jsem zjistila, že v obou sledovaných letech převládá stav manželský. V roce 2003 celkovými 81,90% (45,50% 1. manž. a 36,40% 2. manž.) a v roce 2008 je to 91,60% ze všech sledovaných PP rodin (75,50% 1. manž. A 16,60% 2. manž.).

Na všechny výzkumné otázky se zdařilo odpovědět. Cíl mé bakalářské práce byl splněn.

10 Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury:

- (1) BUBLEOVÁ, V. *Hledáme nové rodiče*. b. m. Praha. Středisko náhradní rodinné péče. 1996
- (2) GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada. 2008. ISBN 978-80-247-1788-3
- (3) HOFROVÁ, V. *Příprava budoucích pěstounů a osvojitelů – situace dítěte svěřením do rodiny. Aktuální otázky náhradní rodinné péče*. Sborník z 5. celostátního semináře náhradní rodinné péče. b.m. Brno: Trialog. 2005
- (4) KOLUCHOVÁ, J. *Diagnostika a reparaibilita psychické deprivace*. Praha: SPN. 1987
- (5) KRÁLÍČKOVÁ, Z. *Pěstounská péče a její místo v rámci institutů náhradní výchovy v právním řádu České republiky*. Právní obzor. 2001, č.5
- (6) LENGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada. 2006. ISBN 80-247-1284-9
- (7) LENGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. 3. vyd. Praha: Avicem, 1974.
- (8) Listina základní práv a svobod
- (9) MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Portál. 1999. ISBN 80-7178-304-8
- (10) MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál. 1994. ISBN 80-85282-83-6
- (11) MATĚJČEK, Z., KOLUCHOVÁ, J. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. 2003. ISBN 80-7178-637-3
- (12) NOVOTNÁ, V., PRŮŠOVÁ, L. *K vybraným otázkám osvojování dětí*. Praha: Linde. 2004. ISBN 80-86131-56-4
- (13) Úmluva o právech dítěte, č. 104/1991 Sb., v platném znění
- (14) SOBOTKOVÁ, I. *Pěstounské rodiny: jejich fungování a odolnost*. Praha: MPSV. 2003. ISBN 80-86552-62-4

- (15) Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění
- (16) Zákon č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění
- (17) Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění

Elektronické zdroje:

- (18) *Dávky pěstounské péče*. In Integrovaný portál MPSV [online]. Praha: Integrovaný portál MPSV, © 2008. [cit. 1. února 2010]. Dostupné na WWW: <<http://portal.mpsv.cz>>.
- (19) *Hlavní formy náhradní rodinné péče* [online]. c2005 [cit. 2009-10-31]. Dostupné z: <[http://www.krajihocesky.cz/index.phppar\[id_v\]=369&par\[lang\]=CS](http://www.krajihocesky.cz/index.phppar[id_v]=369&par[lang]=CS)>
- (20) *Profesionální pěstounská péče u nás* [online]. [cit. 2010-03-27]. Dostupné z: <<http://www.adoptce.com/beta/adoptce/grafy.php?stranka=6>>.
- (21) *Pěstounská péče na přechodnou dobu* [online]. [cit. 2009-10-31]. Dostupné z: <<http://natama.cz/?sid=19>>.
- (22) *Průvodce náhradní rodinnou péčí* [online]. c2008 [cit. 2010-03-09]. Dostupné z: <http://nahradnirodina.cz/files/File/pruvodce_nrp_final.doc>.
- (23) *Zprostředkování náhradní rodinné péče*. [online]. 2005 [2009-12-14]. Dostupné z: <[http://www.krajihocesky.cz/index.phppar\[id_v\]=371&par\[lang\]=CS](http://www.krajihocesky.cz/index.phppar[id_v]=371&par[lang]=CS)>

11 Seznam příloh

Příloha 1: Přehledný list dítěte do NRP

Příloha 1

Přehledný list dítěte

(pro potřebu osvojení a pěstounské péče)

- **Dítě**

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Místo narození:

Rodné číslo:

Státní příslušnost:

Národnost:

Trvalé bydliště:

Současné bydliště:

- **Rodiče**

Otec

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Místo narození:

Rodné číslo:

Státní příslušnost:

Národnost:

Stav:

Trvalé bydliště:

Současné bydliště:

Zaměstnání:

Matka

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Místo narození:

Rodné číslo:

Státní příslušnost:

Národnost:

Stav:

trvalé bydliště:

Současné bydliště:

Zaměstnání:

Opatrovník dítěte: (pokud rodiče zemřeli nebo byli zbaveni rodičovských práv)

.....
.....
.....

.....
(jméno a příjmení, příbuzenský vztah, bydliště, čj. soudního rozhodnutí)

● **Sourozenci dítěte**

Jméno a příjmení

datum nar.

bydliště

Bytové poměry rodiny:

Ekonomické poměry rodiny:

Patologické jevy u rodičů, případně sourozenců:

Rodiče zbaveni:

rodičovské odpovědnosti:

omezení rodičovské zodpovědnosti:

způsobilosti k právním úkonům:

Rodiče jeví - nejeví o dítě opravdový zájem:

Jeví o dítě zájem někdo z příbuzných?

Důvod odebrání z rodiny a kdy:

Ústavní výchova nařízena jakým soudem a kdy:

Číslo spisu:

Městský úřad

Přehledný list vyplnila:

Dne